

nový život

7-8

Z OBSAHU

BOYLE: OSUD OSTATKŮ SV. CYRILA • KRCHŇÁK: JOHANN GREGOR MENDEL • STŘEDA: DNEŠEK A HUS • PETR: DVA PRÍZRAKY A SLEPÁ ULIČKA • H.: KARD. BERAN PO 20 LETECH V DACHAU • NAVARRO-LISTOPAD: POKORNÁ ZVÍRÁTKA V BÁSNÍCH • O.: ODEŠLO NÁM SRDCE KNĚZE... • JEŠTĚDSKÝ: ALMA MATER VINDOBONENSIS • PETRŮ: HUSOVI PŘEDCHŮDCI • NAŠE POVÍDKA: ČEP, ÚTRŽKY Z DENÍKU

ROČ. XVII. ČERVENEC-SRPEN 1965

nový život

MĚSÍČNÍK CYRILOMETODEJSKÉ LIGY PRO KULTURU A ŽIVOT V VÍRY • VYDÁVÁ KŘESŤANSKÁ AKADEMIE V ŘÍMĚ • ADRESA REDAKCE A ADMINISTRACE: NOVÝ ŽIVOT, VIA DELLA CONCILIAZIONE, 1. ROMA-ITALIA. Řídí redakční kruh. Vychází 20. s označením následujícího měsíce. • Předplátní na rok 1965: V Itálii 1800 lir (podpůrně 2500 lir). Pro ostatní země 3 dol. (podpůrně 5 dol.) nebo stejná hodnota v jiné měně. Zaslání letECKY účtujeme zvlášť a třeba je platit předem. Předplácí se v Itálii: pošt. slož. : C. c. post. 1-33428 Accademia Cristiana Cecoslovacca - Via della Conciliazione, 1. Roma (617) s pozn. NŽ 1965. • Z jiných evropských zemí (Belgie, Dánska, Francie, Holandska, Lucemburska, Německo, Norsko, Portugalska, Rakouska, Švédsko, Švýcarska) a z Maroka můžete poukázat přímo na pošt. úřad 1800 lir na: Nový život - Accademia Cristiana Cecoslovacca, Roma, Via della Conciliazione 1. - Italia. • Z ostatních zemí mezinár. pošt. poukázkou, šekem, peněžním dopisem římské administraci (na jméno Mons. Francesco Planner), nebo našim zástupcům v jednotlivých zemích: Anglie: CML (P. Jan Lang S. J.), 114, Mount Street, LONDON, W. 1. — Francie: zasláním 15,— NF poštovní složenkou na adresu: Jaroslav Jáchym, 4, rue General Chappuis, Belfort; c/c 1724-81 Dijon. — Německo: zasláním 12 DM poštovní složenkou na: Karl Foit, Konto München (8000), Nr. 151283. — Austrálie: CML (Dr. Stanislav Hofírek), 519, Dryburgh Str., North Melbourne, Vic. — Kanada: Zemská CML (Václav Vostřez), Box 541 Main P. O., Hamilton, Ont., nebo Czech Jesuit Fathers (Rev. V. F. Feit, S. J.), 4605 West Broadway, Montréal 28, P. Qué. — USA: Rev. Jaroslav Tománek, Veseleyville, P. O. Grafton, No. Dakota.

Vita Nuova. • Mensile. • Con approvazione ecclesiastica. • Autorizzazione Tribunale Roma N. 3779 del 16-3-54. • Direttore responsabile: P. Vincenzo INSOLERA S. J.

LEONARD BOYLE OSUD OSTATKŮ SV. CYRILA

Tento článek je překlad přednášky, kterou irský dominikán P. Leonard Boyle od Sv. Klimenta v Římě pronesl 14. května při studijních dnech na Papežském ústavě pro východní vědy v Římě a 15. července na Mezinárodním sjezdu o slovanských dějinách v Salcburku, v jubilejním roce příchodu sv. Cyrila a Metoděje mezi Slovány. Se svolením autora přeložil ji z angličtiny Josef Maria.

1. Pohřeb sv. Cyrila

Když Konstantin-Cyrl zemřel v Římě 14. února 869, byl vyhlášen devítidenní smutek a potom byl pochován do hrobu připraveného pro samého papeže v bazilice sv. Petra. Metoděj ale požádal Hadriána II. o dovození převést tělo do Řecka; chtěl, jak se vyjádřil, splnit slib daný Cyrilem a jím samým jejich matce, který učinili před odchodem na misi, že v případě smrti jednoho z nich ten z bratrů, který přežije, má vrátit bratrovo tělo do jejich kláštera « na hoře Olympu. (1) Tento požadavek nebyl přijat, ale Metoděj měl úspěch se svou žádostí, aby tedy poslední místo odpo-

činku jeho brata byl kostel, jemuž Cyril, po velké námaze a horlivosti, vrátil ostatky sv. Klimenta. (2)

Slovanská Vita (Život) sv. Cyrila, napsaná se vší pravděpodobností před Metodějovou smrtí r. 885 a z něho odvozená *Translatio S. Clementis* (« Italská legenda »), napsaná Lvem z Ostie na začátku 12. století, se shodují v tom, že místo pohřbení sv. Cyrila ve Sv. Klimentu, po přenesení ostatků ze Sv. Petra, bylo » ad dexteram partem altaris ipsius (Clementis) « (na pravé straně Klimentova oltáře) (3); a slovanský Život připojuje, že nad hrobem byl namalován Cyrilův obraz. (4) Jak se stává, Fr. Mullooly při vykopávkách r. 1859-1862 našel prázdný pravouhelný hrob v kostele sv. Klimenta ze 4. století na místě, jež je » na pravé straně oltáře », když se díváme kostelem směrem dolů; nad tímto hrobem byl zaplněný výklenek, v němž snad mohla být freska. Když se ukázalo, že výklenek je prázdný stejně jako předpokládaný hrob, Mullooly společně s » otcem archeologie « De Rossim zaměřili potom svou pozornost na několik neztetelných fresek na konci stěny kostela, stranou od hrobu a výklenku. Na nich snad byl znázor-

(2) » aby byl uložen v chrámu blaženého Klimenta, jehož tělo, nalezené s jeho velkou námahou a horlivostí, tam přinesl « (*Translatio*, ed. MEYVAERT-DEVOS, str. 461; GRIVEC-TOMŠIČ, *Fontes*, str. 63).

(3) *Translatio*, ed. MEYVAERT-DEVOS, str. 461; GRIVEC-TOMŠIČ, *Fontes*, str. 65-6.

(4) GRIVEC-TOMŠIČ, *Fontes*, str. 213 : » I namalovali obraz nad jeho hrobem a začali nad ním udržovat světlo ve dne i v noci ... »

(1) Viz vydání Lva z Ostie *Translatio S. Clementis* v P. MEYVAERT a P. DEVOS, *Trois énigmes cyrillo-méthodiennes de la « Légende italique » résolues grâce à un document inédit, Analecta Bollandiana* 73 (1955) 460; nebo text Meyvaert-Devos, jak otištěn v F. GRIVEC - F. TOMŠIČ, *Constantinus et Methodius Thessalonicenses. Fontes*, Zagreb 1960, str. 63.

něn král nebo císař na trůně, jehož Mullooly a De Rossi pokládali za císaře Michaela III., který poslal Cyrila a Metoděje k Moravanům; a postava se svatozáří, klečící před ním, připadala De Rossimu jako sv. Cyril, poněvadž slova CIRIL nebo ACIRIL byla k rozeznání v připojeném nápisu. Pro blízkost tohoto obrazu De Rossi byl nakloněn souhlasit s Mullooly, že hrob, který odkryli, je skutečně místo, kde pohřbili r. 869 sv. Cyrila. (5)

Tuto interpretaci zčásti napadl Wilpert r. 1906. Namítaje, že De Rossi příliš rychle přijal přítomnost Cyrilova jména a že klečící postava je ve skutečnosti žena, Wilpert spíše připoušťel, že Cyrilův hrob je v nartexu kostela, kde se našla freska » Osobního soudu « svatého Cyrila. (6) Ovšem, Mullooly a De Rossi si byli vědomi této možnosti, ale připadalo jim, že to odporuje výroku » ad dexteram partem altaris « slovanského *Života* a oné *Translatio* (neboli *Italské legendy*). Pro Wilperta však to bylo jediné možné místo. K výkladu úryvku shora uvedených vyprávění Wilpert uvedl, že věta » ad dexteram partem altaris « se nevztahuje na původní místo pohřbení v kostele ze 4. století, ale na místo, kam byly Cyrilovy ostatky přeneseny ve 12. století, kdy stará bazilika byla zasypána a nad ní postaven nový (nynější) kostel. (7)

Tato teorie je značnou mírou přitažlivá. Jistě se zrodila z toho, že Wilpert datoval fresko » Soudu « do údobí života Metodějova. Mimoto, v nartexu jsou ještě dvě fresky z konce 11. století, jedna zobrazující zázrak sv. Klimenta v Chersonu, kde Cyril našel ostatky tohoto světce, druhá zachycující přenesení ostatků do Sv. Klimenta v letech 868-69 s Cyrilem a Metodějem po boku papeže Hadriána II. (8) Tyto tři fresky dohromady jistě dávají podnět k domněnce, že nartex má nějaký vztah ke kultu sv. Cyrila. Snad, jak De Rossi jednou uvedl, Cyril měl dva hroby ve Sv. Klimentu: jeden napravo oltáře, kde Mullooly našel prázdný náhrobek, a druhý, o nějaký rok později, v nartexu, možná v podobě nějaké kaple. (9) Stojí za to uvést zde pří-

(5) G. B. DE ROSSI, *Del sepolcro di S. Cirillo nella basilica di S. Clemente*, *Bulletino di Archeologia Cristiana*, ser. 1, 1 (1863) 9-13.

(6) G. WILPERT, *Le pitture della basilica primitiva di S. Clemente*, Roma 1906, str. 21, 23, 28-30.

(7) Tamtéž 40-41.

(8) Nápis pod freskou mylně jmenuje Mikuláše I. jako papeže. Ve skutečnosti zemřel dřívě, než oba bratři se dostavili do Říma.

(9) » Pokud se pak týká světcových ostatků, byly odneseny, je-li náhrobek mnou ukázaný skutečně

ROMA - BASILICA DI S. CLEMENTE - QUADRIPORTICO (XII SEC.)

ŘÍM. — Bazilika sv. Klimenta, postavená poprvé před r. 385. V ní byl pochován sv. Cyril, když r. 869 v Římě zemřel. Na jejich zříceninách dal papež Paskál II. r. 1108 postavit nový kostel, který v 18. století obnovil K. S. Fontana. U Sv. Klimenta můžeme sledovat tři stavby: hořejší románskou baziliku, podzemní baziliku křesťanskou a pod ní chrám ctitelů perského boha Mithry a římský obytný dům. Sv. Kliment byl třetím nástupcem sv. Petra v úřadě římského biskupa a papeže; zemřel smrtí mučednickou kolem r. 100 ve vyhnanství na Krymu. Jeho tělo našli sv. Cyril a Metoděj při svém kázání mezi Chazary, vzali s sebou na Moravu a odnesli do Říma.

běh z moravské *Legendy*, který může mít zajímavý vztah k tomuto případu. Legenda uvádí, že Metoděj nebyl v Římě, když Cyril zemřel. Když později se vrátil do Říma, zjistil, že Cyril byl pohřben u Sv. Klimenta. Když nedostal souhlas k přenesení jeho těla na Moravu, vniel jednou v noci nepozorovaně do Sv. Klimenta, vyňal tělo z hrobu a vydal se na cestu na Moravu. O několik dní později, když po krátkém odpočinku se chystal pokračovat v cestě, zjistil, že bratrovo tělo se brání jakémukoliv pokusu jím pohnout. Cyril naopak dal najevo, že si přeje vrátit se do Říma; proto se Metoděj

jeho; tak se dokáže i ono přenesení do jedné kaple na konci kostela, o níž jsem se zmínil « (cit. odst. 13).

vrátil do Říma a znovu tělo uložil u Sv. Klimenta. (10) Třebaže toto je pozdní podání, je zcela možné, že v něm je zachycena zpráva o přenesení Cyrilova těla, k němuž došlo dříve nebo později (asi před Metodějovou smrtí), a to z původního místa na pravé straně oltáře do narteksu, kde, naproti nebo nad náhrobkem, byla namalována freska » Soudu «. Volba námětu dvou dalších fresk namalovaných v narteksu asi o dvě století později byla tak způsobena známou přítomností Cyrilova hrobu.

Wilpert se však může mylit, když říká, že výrok » ad dexteram partem altaris « má vztah k Cyrilovu hrobu v hořejším kostele z 12. století. Slovanský *Život* Cyrilův byl sepsán se vši pravděpodobnosti před Metodějovou smrtí r. 885, tedy asi dvě století předtím, než byla opuštěna basilika ze 4. století (11); *Translatio* od Lva z Ostie, třebaže napsaná v době, kdy se rozhodovalo o postavení nové baziliky, je ve skutečnosti založena převážně na pracích, které pocházejí z doby Cyrilovy nebo krátce po jeho smrti, zvláště na zprávě o nalezení ostatků sv. Klimenta, sepsané Gauderichem z Velletri. (12)

Ovšem, protože nemáme originál Gauderichovy zprávy, je nemožné říci přesně, co je Gauderich a co je Lev z Ostie. Ale přesto nemůžeme bez výhrad přičíst *Translatio S. Clementis* tak, jak ji nyní máme, Gauderichovi, i když je to zpráva v podstatě Gauderichova, jež byla buď přepsána, buď upravena, nebo snad zkrácena Lvem z Ostie. Jak víme z nedávného objevení úvodu k *Translatio* ve versi Lva z Ostie, Lev sepsal svou zprávu o nalezení a přenesení ostatků sv. Klimenta na žádost Anastasia, kardinála tituláře u sv. Klimenta. (13) Jelikož Anastasius nastoupil po Raineriovi (Paskalu II.) jako kardinál u sv. Klimenta v období

mezi 13. srpnem 1099 a 4. březnem 1102 (14), a Lev zemřel v r. 1115, potom *Translatio* ve své nynější podobě může být časově určeno do období 1099-1102 - 1115. (15) Tehdy byl Anastasius odpovědný za zasypání kostela ze 4. století, v němž byl pochován Cyril, a za postavení nynějšího kostela trochu menších rozměrů přímo nad ním. Nápis na zadním opěradle titulárního křesla v apsidě praví, že » dílo započal a ukončil «; je však možno namítnout, že práce nebyly ve skutečnosti skončeny v době, kdy Anastasius zemřel, tj. r. 1125-1126 (16), protože existuje nápis, který naznačuje, že před svou smrtí Anastasius svěřil dokončení díla svému kolegovi-kardinálovi. (17)

Pokud se nás týká stavba horního kostela, můžeme se ještě ptát, zda práce uv pokročily, když Lev na žádost Anastasiovu upravoval nebo opisoval *Translatio* Gaudericha z Velletri. Jestliže Lev psal právě v době, kdy byla v běhu první část rekonstrukce, tj. zasypání baziliky ze 4. století, potom bychom mohli očekávat aspoň malou zmínku o přenesení ostatků sv. Klimenta a sv. Cyrila do nového kostela. Avšak jakákoliv zmínka o této události tu chybí, třebaže, bez pochyby, Wilpert by tvrdil opak. Je ovšem stále možné, že Lev sledoval Gaudericha doslovně v textu, jednoduše vypsál, jak Anastasius požadoval, zprávu o nalezení ostatků sv. Klimenta a o tom, jak byly přeneseny do Říma, i když přítom nevynechal Gauderichovu zprávu o pozdější smrti nálezce těchto ostatků a jeho pohřbu u sv. Klimenta. Příkladním se však k názoru, že Lev by byl něco řekl v úvodu,

(14) Viz L. BOYLE, *The Date of the Consecration of the Basilica of S. Clemente, Rome, Archivum Fratrum Praedicatorum* 30 (1960) 420-421.

(15) Viz o problému určení data práce MEYVAERT-DEVOS, cit. odst. str. 414-416.

(16) Poslední známá příležitost, při níž Anastasius osvědčuje papežský dokument, je 5. května 1125 (I. PRULOG-HARTUNG, *Acta Pontificum Romanorum inedita*, II (Berlín 1884) str. 252-255. Můžeme z toho vyvodit, že zemřel mezi oním datem a 28. březnem 1126, kdy Hubertus se prvně uvádí jako kardinál u Sv. Klimenta (MIGNE, PL 166, col. 1254-1256).

(17) Viz dva zlomky náhrobního nápisu jistého Petra, objevené v troskách domu na Via Arenula a zveřejněné Gattim v r. 1889. Zlomky jsou nyní v Musci Capitolini, Monumenti Cristiani, sál I, č. 14. (viz G. BOVINI, *Musei Capitolini, I Monumenti Cristiani*, Řím 1952, str. 17). My však nevíme, kdy byla bazilika ukončena nebo připravena k posvěcení. Rok 1128, který byl dlouho pokládán za rok posvěcení, nemá pevného podkladu: viz článek nahoře citovaný, pozn. 17.

(10) Viz edice P. DEVOS, *Une mosaïque: le légende morale des Saints Cyrille et Méthode, Analecta Bollandiana* 81 (1963) 248-9.

(11) GRIVEC-TOMŠIČ, *Fontes*, str. 15-17, 20-23.

(12) Viz MEYVAERT-DEVOS, cit. odst., str. 433-440. Lev ale nepřiznává svou závislost na Gauderichovi.

(13) » ... na žádost pana Anastasia, ctihodného kardinála tituláře téhož kostela blaženého Klimenta v Římě při Svaté cestě ... jak jsem mohl vybrat zčásti ze slovanského sepsání, zčásti pak z vypsání nálezce téhož těla, těžkopádně přeloženého z řečtiny ... sepsal jsem slohem latinštějším a uhlazenějším ... « (ed. MEYVAERT-DEVOS, cit. odst., str. 413). Zvláštní: GRIVEC-TOMŠIČ, *Fontes*, str. 59-64, přijímají tento velmi důležitý úvod.

kdyby jej psal po tom, co se začala stavět nová budova, a k názoru, že Anastasius objednal *Translatio* krátce po tom, co se stal kardinálem u sv. Klimenta, a předtím, než cokoliv podnikl k zaspání starého chrámu.

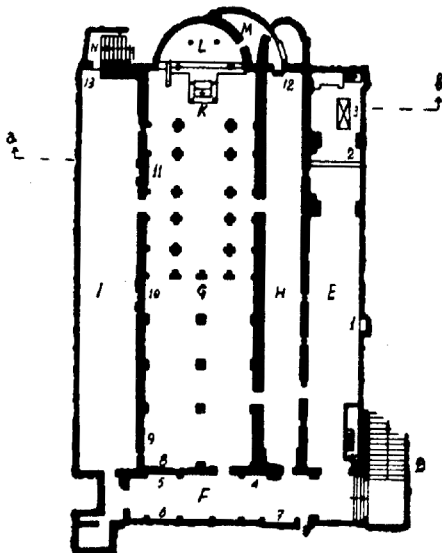
2. Umístění relikvií v bazilice ze 12. století

Jelikož se nenašly žádné stopy po ostatcích sv. Cyrila v bazilice ze 4. století při vykopávkách v letech 1857 a 1870, které vedl Fr. Josef Mullooly, zdá se rozumné předpokládat, že Anastasius je dal přenést do nové baziliky někdy v době mezi 1099-1102 a 1125-1126, buď proto, že náhrobek byl jasně rozeznatelný ve staré bazilice, nebo proto, že Anastasius byl s jeho umístěním seznámen ze zprávy Lva z Ostie. V každém případě ve středověku se stále tradovalo, že Cyrilovy ostatky jsou v nové bazilice zbudované Anastasiem. Tato tradice je bezpochyby zčásti ovlivněna dílem *Translatio* Lva Ostijského a výňatky z něho, jež se objevují v dominikánských a jiných lektionářích a v literárních dílech, jako je *Legenda aurea* Jakuba de Voragine ze 13. století a v *Catalogus sanctorum* od Petra de Natalibus ze 14. století. (18) Ve skutečnosti tato tradice vůbec nedokazuje, že Anastasius skutečně dal přenést relikvie do nového kostela; v době, kdy Voragine a ostatní začali používat *Translatio* Lva Ostijského, původní bazilika byla zapomenuta, a tím ovšem vztahovali zmínku o pohřbení Cyrila ve Sv. Klimentu na jediný ve stoletích 13. a 14. viditelný kostel sv. Klimenta.

Máme však zmínky o umístění relikvií, jež se zdají nezávislé na Lvu z Ostie a na verzích z něho odvozených, nejstarší z nich se zdá od Niccolo Signoriliho asi z r. 1420. Jako sekretář městského magistrátu sestavil Signorili na žádost papeže Martina V. souhrn zákonů, zvyků, kostelů atd. města Říma, a mezi neuvěřitelným počtem relikvií, jež zaznamenává v kostele sv. Klimenta, se objevují ostatky

(18) Viz MEYVAERT a DEVOS, *Autour de Léon d'Ostie et de sa » Translatio S. Clementis », Analecta Bollandiana* 74 (1956) 225-240; L. BOYLE, *Dominican Lectionaries and Leo of Ostia's » Translatio S. Clementis », Archivum Fratrum Praedicatorum* 28 (1958) 366-381.

(19) Vatikánská knihovna, MS Vat. lat. 3536. Fo. 65v.

Řím. — Plán baziliky sv. Klimenta ze IV. století. Nás zajímá především nartex, klenutý vysunutý vchod do kostela (F); na místě označeném 7 bylo r. 1864 odkryta freska žehnajícího Krista » Osobní soud«. — Středověká bazilika má též půdorys. V prostře nad » 2 « je kaple sv. Cyrila a Metoděje, kterou dal postavit Lev XIII. Na baziliku navazuje krásná románská kvadratura.

sv. Cyrila. (19) Mnohem důležitější a mnohem podrobnější je ale průvodce sepsaný pro milostivé léto 1450 anglickým augustiniánem Johnem Capgravem. V popisu relikvií ve Sv. Klimentu vypravuje legendu o mučednické smrti Klimentově v Chersonu a vysvětluje čtenáři, že ostatky sv. Klimenta jsou v Římě díky sv. Cyrilovi, jehož tělo je rovněž v kostele a působí mnoho zázraků: » V době císaře Justiniana a papeže Mikuláše I. svatý muž zvaný Cyril na základě zjevení vynesl toto tělo z moře a uložil je v kostele, který nese Klimentovo jméno. Tentýž Cyril v krátké době zemřel a je pochován v témž kostele, kde působí mnoho zázraků. « (20)

Pokud vím, první zmínka o přesném umístění tohoto těla » působícího mnoho zázraků « se neobjevuje dříve než r. 1575, kdy del Sodo, kanovník u Panny Marie v Cosmedinu, poznamenal v *Compendio delle Chiese di Roma*, jež je dosud v rukopisu: » Pod hlavními oltářem je tělo sv. Klimenta, papeže

(20) *Ye Solace of Pilgrimes*, ed. C. A. MILLS and H. A. BANNISTER, Oxford 1911, str. 105-107.

a mučedníka, přinesené do Říma za vlády císaře Justiniana a za pontifikátu Mikuláše I. asi r. 869, a ve stejné oltáři je ještě tělo sv. Ignáce, biskupa a mučedníka. V kapli sv. Cyrila, biskupa a mučedníka, při vstupu po pravé straně, je jeho tělo. (21) Del Sodo bude doslovně následován mnohými dalšími římskými antikváři, jmenovitě Rondaninim r. 1706, jemuž všichni moderní autoři (Tizzani, Bartolini, Nolan, Cecchelli aj.) vděčí za to, že se seznámili s del Sodovými záznamy. Všichni tito spisovatelé, přidržující se Rondaniniho, mají za to, že del Sodova slova znamenají, že kaple sv. Cyrila byla po pravé straně hlavního vstupu do kostela, kde vedle sakristie stojí kaple nyní sv. Dominika. Třebaže bychom si mohli del Sodovu větu vykládat také v tom smyslu, že Cyrilovo tělo bylo v jeho kapli uvnitř, právě po pravé straně vstupu, přikláníme se k správnosti prvního výkladu. A tak asi deset let po del Sodovi nacházíme v *Historia delle Stazioni di Roma* od Pompeia Ugonia, že »tělo blaženého Cyrila, apoštola Moravanů, Slovanů a Čechů, je pod oltářem kaple hned u sakristie.« (22) Tato zmínka o Cyrilovi jako »apoštola Slovanů« má asi svůj původ ve skutečnosti, že Ugonio jí psal v roce, kdy byl přestavován kostel S. Girolamo de Schiavoni na náklad Sixta V. Vskutku, Fr. Angelus Rocca O.S.A. poznamenává r. 1589 nebo 1590, že Sixtus nařídil přenesení těla sv. Cyrila ze Sv. Klimenta do nového kostela. (23) Nemáme však žádný důkaz o tom, že někdy k tomuto přenesení došlo anebo, jestliže se uskutečnilo, že nebylo pouze dočasné; *Liber honorum* kostela sv. Jeronýma, sepsaný r. 1590, mezi početnými dary, které kostel dostal při svém otevření, ostatky sv. Cyrila neuvádí. (24)

(21) Řím, Biblioteca Vallicelliana, MS. G. 33, fo. 171r; cf. fo. 197r: 9. července, Sv. Cyril, biskup a mučedník, jeho tělo u sv. Klimenta. *Compendio* bylo poprvé napsáno, jak vysvitá z předmluvy (fo. 7v), v »tomto milostivém roce« (marginál. pozn.: 1575), ale nynější autografická kopie, zdá se, že je pozdější revize, protože obsahuje textové zmínky, jež ji dovolují datovat 1583-1584) (viz fo. 9r: 1580; 77v: 1582; a marginální přídatky na fos. 98v: 1584; 81v: 1585; 107v 1587). Tyto marginální poznámky byly vtřeny do kopie (autografu?) ve Vatikánské knihovně (MS Vat. lat. 11911), ale zde jsou další marginál. poznámky, jež dovolují vřadit kopii 1590-1591.

(22) P. Ugonio, *Historia delle Stazioni di Roma*, Roma 1588, str. 125; viz rovněž kresby apsidy O. Panvinia atd., kde je uvedena tato stránka od Ugonia (MS. Vat. lat. 5407 fo. 197v).

(23) »V témže chrámu sv. Klimenta jsou pochováni biskupové Slovanů Cyril a Metoděj, oslavení zázraky, jejichž posvátné ostatky, jak známo, byly nalezeny pod oltářem v prastaré kapli téhož chrámu; nyní však papež Sixtus V. rozkázal tělo téhož svatého Cyrila přenést do chrámu sv. Jeronýma Ilyrů, jím samým postaveného.« (A. Rocca, *Opera omnia*, II (Řím 1719) str. 250).

(24) Vatikánská knihovna, MS Vat. lat. 5440.

Rocca však poznamenává zajímavější věc, když říká, že ostatky »sv. Cyrila a Metoděje« se našly pod oltářem »velmi staré kaple« ve Sv. Klimentu; a tuto informaci opakuje Baronius ve svých poznámkách ke svému »*Martyrologium Romanum*« z r. 1593: »jejichž relikvie byly objeveny pod oltářem ve staré kapli téhož kostela, jak jsem nedávno slyšel« (25). Je možné, že tento »nedávny objev« byl výsledek nějaké úpravy, kterou prováděli u sv. Klimenta mezi r. 1563, kdy byly zveřejněny dekrety tridentského sněmu, a r. 1575, kdy del Sodo hovoří o kapli sv. Cyrila, v níž je jeho tělo. Dotazy archiváře Fioravante Martinelliho v Tor de' Nona v lednu a únoru 1629 v souvislosti s pokusy o přidávky k *Historia Pontificum Romanorum* od Alfonsa Chacona O. P. (Ciaconius) (25a) nám dávají vědět, že ambrosiánští mniši od Sv. Klimenta opravdu drastickým způsobem upravili prostor sakristie krátce před ukončením tridentského koncilu. Patrně tam byla »antica capella« (26), která byla připojena k sakristii, v níž se léta pochovalo ve vyvýšených « malých kapličkách« (cappellette) (27). Po tridentském koncilu byla tato kaple zrušena (ve smyslu koncilových dekretů, jak uvádí Jacobazzi podle prohlášení převora ambrosiánů) a těla z těchto »cappellette« byla uložena v rozličných částech kostela. O něco později byla stržena stará věž, která stála na severní straně baziliky, a nová postavena na jižní straně (nynější Via S. Giovanni). Prostoru, který zůstal volný odstraněním staré věže, bylo použito pro novou kapli v místech, kde je dnes kaple sv. Dominika. Štěstí, že při návštěvě Jacobazziho r. 1628 u Sv. Klimenta, kam Jacobazzi přišel, aby se zeptal na místo pohřbení významného kardi-

V dolní části bohatě vypracované titulní strany jsou postavy sv. Jeronýma a sv. Cyrila. Del Sodo, který referuje o stavbě kostela sv. Jeronýma v margin. poznámce v MS Vat. lat. 11911, fo. 69v, nijak se nezmiňuje o přenesení sv. Cyrila; stále prohlašuje, jak činil dříve, že tělo sv. Cyrila je u sv. Klimenta (Fo. 33v).

(25) C. BARONIUS, *Martyrologium Romanum*, Řím 1593, str. 108.

(25) Vatikánská knihovna, MS. Barb. lat. 4885, fos. 37r-43r (šetření Martinelliho), 43v-49r (šetření Jacobazziho).

(26) Tamtéž, fo. 40v.

(27) Tamtéž, fo. 38r.

nála, člena své rodiny, představený kláštera, který dal strhnout zvonici a postavit novou kapli, byl dosud nazívu, neboť Jacobazzi, jemuž vděčíme za shora uvedené podrobnosti, to byl, který se ho vyptával. (28)

Pokud mohu vyvodit z Jacobazziho záznamu z února 1629 a ze záznamu Martinelliho vypracovaného o měsíc dříve, tato stará pohřební kaple byl prostor donedávna známý pod jménem »vnitřní sakristie«, dokud nebyla stržena dělicí stěna, aby se tak získala nyníější velká sakristie. Podle Martinelliho, který hovoří o vnitřní nebo druhé ze dvou místnosti v sakristii, byl r. 1628, kdy kapli zhlédl, vstup z kostela do této »antica cappella« (do níž vstoupil z první sakristie) zazděn cihlami (29); opravdu, takovíto zastavený vstup ze severní lodi kostela můžeme vidět v nákrese severní stěny, který zhotovil Carlosteffano Fontana kolem r. 1715 v době obnovných prací prováděných Klimentem XI. (30)

(28) Tamtéž, fos 44v-45r: »Řečený otec převor mi sdělil v přítomnosti jiných otců, že jim bylo známo z doslechu ..., že jistý kardinál Jacobazzi byl pochován v jedné rakvi nad kaplí přiléhající k sakristii a od tridentského koncilu bylo nařízeno, aby se odstranily všechny hroby umístěné ve výši, a pak že slyšel říkat, že když byl odstraněn, byl přenesen na místo vedle staré věže, a že když byla zřízena věž nová, byl z onoho místa vyzdvížen a přenesen do jedné kaple zřízené kterýmsi P. vikářem vedle sakristie, a řečené kosti že byly umístěny na epištolní straně. Po skončení této rozmluvy s řečeným převorem ... byl zvolán P. vikář, který tu kapli zřídil, a zeptal jsem se ho na tyto věci, jež potvrdil a navíc dal otevřít řečenou kapli a ukázat mi, kde řečené kosti byly pohřbeny ...«

(29) Tamtéž, fo. 39r.

(30) Viz nyní kresbu v Královské knihovně, zámek Windsor, Anglie, reprodukovanou A. NOACHEM, *Two records of wall-paintings in San Clemente, The Burlington Magazine*, 91 (1949) 311. Nad vstupem byla freska nejsv. Trojice obklopené andělskými sbory; uvádí se, že dílo je podepsáno Giovenalem da Orvieto, malířem z 15. století, po němž nezůstalo žádné jiné dílo.

Jsem si proto jist, že »sacellum pervetustum«, o němž hovoří Rocca a Baronius, byla tato »antica cappella«, a že to bylo v této kapli v severní lodi (podivné, právě vedle moderní kaple sv. Cyrila), pod oltářem, kde byla nalezena rakev s ostatky sv. Cyrila, a to v době mezi lety 1563-1575, kdy se kaple a »cappelle« čistily. Někdy před r. 1575, kdy del Sodo hovoří o kapli zasvěcené sv. Cyrilovi, byla zbudována kaple k počtě sv. Cyrila a jeho tělo bylo uloženo pod oltářem na místě kdysi zastaveném starou zvonici (31). Domnívám se, že je nepravděpodobné, aby »sacellum pervetustum« bylo objeveno, když rušili zvonici, třebaže poloha by vhodně zapadala do Wilpertovy teorie, že náhrobek sv. Cyrila byl v narrexu baziliky ze 4. století, nad níž zvonice ve skutečnosti stála, a to právě nad freskou »Soudu«. Aníž bychom se déle zabývali touto otázkou, přikláním se, vzhledem k důkazům, jež jsou nyní po ruce, k názoru, že kaple sv. Cyrila byla zbudována mezi lety 1563 a 1575 a že byla postavena ne proto, že na tom místě našli starou kapli, ale protože tento prostor byl volný a ambrosiáni od sv. Klimenta ho použili k tomu, aby tam umístili rakev s ostatky sv. Cyrila, které byly objeveny pod oltářem v »antica cappella« nad sakristií, když se rušila.

Zprávy o objevu vyvolaly patrně všeobecný zájem. Na příklad 1. října 1580 biskup olomoucký za podpory císaře Sv. Říše římské požádal o relikvie sv. Cyrila a Metoděje, ale Řehoř XIII. v únoru 1581 byl nucen odpovědět jak biskupovi, tak císařovi, že by bylo nemoudré vzhledem k tehdejší pohnuté době posílat relikvie do Čech, protože by cestou mohly být zneuctěny. (32) (Dokončení)

(31) Zvonice musela být tehdy zbořena, kolem r. 1575, třebaže ANT. TEMPESTA ještě zachycuje zvonici na jejím starém místě ve svém *Prospectus Urbis Romae* z r. 1593.

(32) *Annales ecclesiastici* ed. A. THEINER, Řím 1856, III, 121-2; 271. Žádost je zajímavá tím, že zaznamenává, že tělo sv. Cyrila je v kostele Dvanácti apoštolů, kdežto Metodějovo u sv. Klimenta.

JINDŘICH STŘEDA

DNEŠEK A HUS

Uplynulo 550 let od upálení mistra Jana Husi. Není to ovšem výročí zaokrouhleného letopočtu, ale česká veřejnost mu přece věnuje mnoho pozornosti; to proto, že se kolem Husova jména vede spor. Pražská vláda zajisté oslavuje Husa nejen prostě jako významného Čecha, nýbrž jakožto ideového předchůdce

dnešního režimu. Tomu odmouávají svobodní Čechové, a to právě ti, kdož na Husa, na husity, na českou předbělohorskou nekatolickou minulost hledí naprosto příznivě. Ti vykládají, že husitství nemůže mít nic společného s komunismem. Se soustavou nejen materialistickou, nýbrž protináboženskou nemá nic spo-

lečného hnutí náboženské; hrdina svobody svědomí nemá nic společného se soustavou totalitní. Husovým prvním příkazem bylo » Mluv pravdu «; intelligence dnešního pražského režimu podává » opožděné reportáže « o tom, kolik musela lhat — a i to při všem opoždění je podnik odvažný. Vedle náboženského zanícení hybnou silou husitství byla národní hrdost: jak výmluvně horlí zvučné verše Vavřince z Březové o české koruně — kterou dnešní režim z hlavy českého erbovního lva strhl. Nemůže, zdá se, být plnější protivy.

A přece mnoho pohnutek působí ve prospěch názoru, jaký šíří pražská vláda. » To popíratí nelze, « bylo katolickým řečníkem prohlášeno na Českém sněmu 25. listopadu 1896, » že husitské učení není nic jiného než komunismus 15. století; to jest věci více méně známou... « Stejným směrem zřejmě působí četba těch původních projevů, kterými naši předkové, katolíci dob husitských, líčili činnost svých revolučních současníků. Tlupa lupičů a žhářů, vrahové a rozvratníci, výrobci znehodnocené měny, pustošitelé širých krajů, kde jednou bude místo pro nečeské osadníky, původci zlé pověsti slavného kdysi a váženého státu, negramotní vetřelci ve veřejném životě, ctižádostivci mezi sebou samými kruté zneprátení, teroristé, fanatikové... tot onen nám dobře povědomý obraz, který nám kreslí verše tehdejších katolíků a kronikářské stesky rozčarovaneho husitského nadšence.

Ba příznivejme » rodověrnému « novinářství, že kdyby » zrádná emigrace « kula pikle proti dnešní vládě, našla by mezi katolíky husitských dob předchůdce. Řeč těchto katolíků byla neméně rázná, čeština neméně jadrná nežli bojová výzva Vavřincova; oni nemluvili s truchlivou ironií o » návratu na bílém koni «, nýbrž takový návrat svému králi chystali (a prosadili). Těch obdob tedy by se našlo mnoho... byli před 500 lety i gradualisté, a vývoj jim dal za pravdu. Jak se tedy věci mají doopravdy?

Zde nutno přihlídnout k tomu, co znamená dosavadní, lze říci tradiční, národní nadšení pro husitskou minulost. Tu, myslím, Pekařovo dílo » Žižka a jeho doba « nepopíratelně dokázala jedno: jakkoli revoluční povahu husitství mělo — a že ji mělo, na to si právě katolíci stěžovali —; jakkoli silné v něm byly sociální pohnutky a účinky, vždy přece to bylo

hnutí především náboženské a po každé stránce středověké. Tím se tedy lišilo nejen snad teprve od komunismu, nýbrž neméně od národně demokratických a národně socialistických hnutí, jejichž vrcholným úspěchem byl převrat 28. října.

Víme všichni, že ve všem, co k onomu převratu vedlo — ba zcela konkrétně ve zrodu předpřevratového čs. vojska, čs. legií — průrazný význam měla románová díla Jiráskova o husitské době. Jirásek byl příliš svědomitý, aby byl nevyličil náboženskou povahu husitského hnutí; ale smíme směle říci, že tato stránka věci nejméně zajímala jeho čtenáře a bratry na sibiřském bojišti. Opravdovou živou souvislost s náboženskou tradicí husitů a českých bratří nikdy neměla než ta nepatrná menšina českého národa, jejíž dědové se po tolerančním patentu císaře Josefa přihlásili k evangelickému vyznání. Co na husitské minulosti viděli druzí?

Není a nikdy to nebylo žádné tajemství, že husitské nadšení Čechů 19. a raného 20. století bylo součástí smýšlení protirakouského. Husité byli proti katolicismu, a katolicismus byl náboženství Ferdinanda II. Pro průměrného českého pokrokáře, jako pro středověkého kuralistu, císař pán byl » papežův pochop «. Znáte verše Havlíčkovy a vite, jak Videň a Řím splývaly v jedno jeho čtenářům — tedy celé české inteligenci. Přitom poměr příčiny a následku byl rozličný. Snesla slepice vejce, nebo se z vejce vylíhla slepice? Většina malých českých lidí odmítala papeže, protože hlásal víru císaře pána; jiní, a tuším i kruhy v rozhodnou chvíli směřodatné, odmítali mocnárství, že se jim zdálo baštou katolicismu. Buď jak buď: kult Husův nebyl záležitostí věroučnou, nýbrž částí české tradice revoluční.

Nuže, dějiny revolučního myšlení v českých zemích vedou přímočaře od Havlíčkova prostředí ke KSČ. Je jasno, že čtší spisovatelé 19. století hájili požadavky — za kapitalismu naprosto oprávněné požadavky — dělnictva. Je známo, že celá řada českých básníků měla sympatie nejen snad pokrokové, demokratické, revoluční vůbec, nýbrž přímo socialistické: Neruda, Svatopluk Čech — o pozdějších nemluvě. Avšak nutno zdůraznit, že zde nejde ani tak o důkaz, zda který český autor přijal přímo socialistické či marxistické

učení. Hlavní věcí je, že čím dále tím více v českém veřejném životě kdekdo chtěl stát vlevo — na straně revoluce. Strana konzervativní, pravice, strana protirevoluční: to byla ve chvíli vzniku Československé republiky drobná a posmívaná skupina kolem arcibiskupského časopisu » Čech «. Potom ovšem, znechucení tím a oním rysem Masarykovy republiky, národovci vytvořili novou pravici. Ničeho nepořídili. Byli mezi nimi na předním místě lidé, kteří pro protirakouský odboj, pro revoluci 28. října, bojovali: Kramář, Strábr, Gajda, Dyk, Machar, Horký... Jedním slovem: nebylo v Čechách významného činitele, který by nepovažoval revoluci, jako takovou, za něco pěkného, a reakci za něco nejednom nepěkného, nýbrž beznadějného.

Tento stav věcí podstatně přispěl k úspěchu státního převratu v roce 1948. Průměrný český občan věděl, na které straně je revoluce. Domníval se vědět, na které straně je tudíž zaručený úspěch a smysl dějin. Nikoho nenapadlo presidenta Beneše hájit proti silám, které on sám tolikrát a tak důrazně prohlásil za nevyhnutelně směřodatné pro českou budoucnost. Budoucnost zdála se patřit jim; v minulosti se hlásili ke všemu pokrokovému — Masaryka tehdy nevyjímajíc —, ke všem antipatiím pokroku: byli zajisté proti reakci, proti klerikalismu, proti boháčům, proti četníkům (republikánským), slovem proti všemu, nač jen český člověk rád huboval. A proti Němcům! Nevadilo jim zajisté, že do třicátých let byli pro sudetské právo na sebeurčení, že do strany přijímali Němce: náhle hlasitěji než kdy který národovec volali » Smrt Němcům!«, heslo to i vůči ženám a dětem uskutečnili, a tudíž se směli hlásit i k husitským veršům protiněmeckým.

Rozumí se, že potom vyhnaní Němci svá přikopí přičítali ne tak bolševikům, jako českému nacionalismu a husitskému duchu — kdežto zase komunisté našli v dějinách důkazy (a ony tam jsou), že husité vůbec nebyli důslední šovinisté, nýbrž měli německé stoupence právě tak, jako vždy byli čeští katolíci. (Např. onen Bohuslav ze Švamberka, »strašný a hrozný zvláště Němcům a kacířům« za dob krále Jiřího...)

Právem zajisté, plným právem odpovídají svobodní Češi na verši komunistů a vyhna-

ŘÍM. — Freska » Osobní soud « z konce 9. stol. Kristus žehná byzantským způsobem: se vztyčeným ukazovákem, prsteníkem a malíčkem. Po jeho pravici stojí archanděl Michael a sv. apoštol Ondřej; po levici archanděl Gabriel a sv. Kliment. Sošna představuje soud nad dvěma osobami, které klečí — učenci se domnívají, že to jsou sv. Cyril a Metoděj.

ných Němců: že komunisté jsou řádnými dědici husitské a revoluční tradice, tak jako už v r. 1918 na Sibiři odpovídali legionáři současným českým rudoarmějcům; odpovídají, že je tu rozdíl. Že revoluce národní a demokratická je něco jiného nežli revoluce pro totalitu, kterou vodí na provázku cizozemská vrchnost. Než zde nutno rozeznávat právní, trestní odpovědnost, a dějinnou souvislost. Pravověrný Milíč nebyl odpovědný za věroučné bludy táboritů. Němečtí národovci (toho druhu, kteří byli po 20. červenci 1944 pobíjeni) měli právo říci o nacismu: » To jsme nechtěli. « Šlechtičti mecenášové českých buditelů nepřipravovali československou socialistickou republiku (což také dějepis nynější Prahy náležitě zdůrazňuje). Ruští demokratičtí, socialističtí a anarchističtí revolucionáři nechtěli nastolení bolševiků, kteří je potom hromadně vraždili. Čeští básníci, kteří v kavárnách let dvacátých vyznávali bolševismus, nerozeznávají ho přesně od anarchie, a stejně ochotní strašit buržuje básní na vznešenost prostitutky nebo nepřítomnosti vázanky — všichni ti Haškové a Wolkři dozajista nechtěli policajtský ráj, gigantický Kafkův Proces, v který rok osmačtyřicátý proměnil českou zemi. Nikoho nelze soudit za to, čeho nechtěl. Ale dějepis, padni komu padni, ukazuje souvislosti. Tento rozdíl mezi zrodem a vinou, původem a pachatelem nutno podržet v mysli. Pak otázka, souvisí-li dnešní režim s naší husitskou tradicí, nemůže tvořit neřešitelné dilemma.

NŽ upozornil již v letošním druhém čísle (str. 47) na světové oslavy J. G. Mendela v Brně. Pisatel článku však přinesl jen několik hlavních údajů ze života tohoto slavného augustiniána. Nové publikace, kterých stále přibývá, hodnotí převážně Mendelovo objevení zákonů o dědičnosti, ale všimají si málo jeho osobnosti. Je to způsobeno tím, že vlastně chybí obsáhlejší životopis tohoto velkého vědce. Doufejme, že jubilejní rok konečně vyplní i tuto mezeru. Pokusíme se přiblížit našim čtenářům postavu tohoto ušlechtilého kněze, který svým působením hluboce ovlivnil kulturní, náboženský a sociální život Brna v druhé polovině minulého století. (Odkazujeme na dílko: G. Siegmund, Gregor Mendel und der Mendelismus, Breslau 1930.)

Před sto lety, v únorovém a březnovém zasedání » Přírodovědeckého sdružení města Brna « přednášel a vysvětlil Johann Gregor Mendel, výpomocný učitel na státní reálce v Brně, výsledky svých dlouholetých pokusů a pozorování s hrachem a s jinými rostlinami. Posluchači sice neodporovali, ale nebyli ani přesvědčeni. Nikdo totiž nechápal, jak mohl Mendel používat i matematiky pro vysvětlení přírodních úkazů. Sdružení obě přednášky uveřejnilo pod názvem » Versuche über Pflanzenhybride « a rozeslalo knížечku mnoha univerzitám a akademiím. Odpověď však bylo jen mlčení. Práce nezbudila ve vědeckém světě nejmenší ozvěnu, ani kladnou, ani zápornou. Snad jen málokterý z tehdejších učenců spisek přečetl a pak ho s odmítavým mávnutím ruky založil do regálu. Dlouholetou, usilovnou, mravenčí práci stihl trpký osud mnoha velikánů ducha. Nikdo nechápal, oč vlastně jde. Jak mohli vědci chápat rozřešení a odpověď na záhadné přírodní úkazy, když si nedovedli předložit vůbec otázku, kterou se Mendel zabýval: Proč potomstvo nese znaky svých rodičů, a v jakém poměru či množství přinášejí rodiče své vlastnosti na potomstvo.

Skoro 35 roků padal v knihovnách na Mendelův spis prach, až vědecké bádání tak pokročilo, že začalo chápat otázku, kterou si on položil. Před přelomem století se více badatelů začalo obírat problémem dědičnosti a pečlivě sbíralo výsledky svých pozorování a pokusů. Teprve když vědci pátrali v knihovnách, co o této otázce věděli jejich předchůdci, našli Mendelův spis, který plně potvrzoval

správnost jejich výsledků a který též podával přesné rozřešení otázky. Roku 1900 uveřejnili tři botanikové svoje na sobě nezávislé práce o dědičnosti a neváhali přitom poukázat na Mendelův význam. Byli to Holanďan Hugo de Vries, Němec Carl Correns a Rakušan Erich Tschermak Edler von Seysenegg. De Vries poznamenává ve svém spisu: » Na Mendelovo důležité pojednání je od učenců tak zřídka poukazováno, že jsem se s ním teprve seznámil, když jsem již provedl většinu svých pokusů a odvodil z nich příslušné závěry, které již on uvádí. « Correns, který uveřejnil svoji studii o měsíc později, píše: » Když jsem zjistil zákonité chování potomstva v jeho číselném poměru a našel správné vysvětlení, byl jsem přesvědčen, stejně jako de Vries, že jsem objevil něco nového. Pak jsem přišel na to, že brněnský opat Gregor Mendel již v šedesátých letech dospěl na základě svých dlouholetých a rozsáhlých pokusů nejen ke stejným výsledkům jako de Vries a já, nýbrž že podal i totéž vysvětlení. « Correns plně uznal velikost objevu od svých současníků bohužel zcela zapomenutého brněnského augustiniána a dal proto své práci nadpis: » Gregor Mendels Regcl über das Verhalten der Rassenbastarde «. Spisy uvedených badatelů vzbudily ve vědeckém světě velký ohlas a z úcty ku objeviteli zákonů o dědičnosti se ihned vžily pojmy » Mendelovy zákony « nebo jednoduše » mendelismus «.

Mendelovy zákony o dědičnosti se staly základem, na kterém budoucí celá moderní přírodověda. Bez jejich objevení by vědci dále tápali v nejistotě, jak vysvětlit určité přírodní zjevy. Je samozřejmé, že věda o dědičnosti čili genetika udělala v našem století další pokroky. K hlavním výsledkům je třeba připočít zjištění, že nositelé dědičnosti jsou chromosomy. Za biochemické prozkoumání látek, z nichž se geny skládají, obdrželi dva angličtí biologové Watson a Crick 1962 Nobelovu cenu.

Mendelův život

Seznamme se však poněkud blíže s osobností J. G. Mendela, který prožil většinu svého života jako kněz a učitel v Brně. Johann Men-

del se narodil 22. července 1822 v Hynčicích (Heinzendorf), fara Dolní Vražné u Oder ve Slezsku. Jeho otec Anton sloužil osm let v rakouském vojsku a prožil poslední tažení napoleonských válek. Když převzal po rodičích dřevěný domek s malou selskou usedlostí, byl ještě panským poddaným. Tři dny v týdnu musel na robotu. Díky svým zkušenostem získaným ve světě a svou nezlomnou vůlí a spříčivostí vybudoval nový zděný dům a stal se i samostatným rolníkem. Pod vedením tamního faráře založil i velký ovocný sad a s oblibou se věnoval zahradnictví a květinářství. Od něho se synek Johann naučil lásce k přírodě a zvláště ke květinám. Těžké sociální podmínky, v kterých chlapec rostl, ho nutily, aby od dětských let vypomáhal po škole rodičům při jejich tvrdé práci.

Johann se dobře učil a stále prosil otce, aby mohl jít studovat. Rodiče váhali, protože nevěděli, kde vzít na studie peníze. Pak ho poslali nejdříve k piaristům a poté na gymnasium do Opavy. Pro mladého studenta začala těžká léta strádání. V bytě měl jen částečné zaopatření. Jinak byl odkázán na dobrodince a hlavně na rodiče, kteří mu posílali chléb a máslo, když nějaký jejich známý jel do skoro 40 km vzdáleného města. Mendel sám vzpomíná ve svém stručném životopise na svoji zoufalou situaci: » Roku 1838 byli jeho rodiče stiženi několika těžkými nehodami, takže jim nebylo možné platit výlohy spojené se studiem, a tehdejší šestnáctiletý student se octl v tísnivých okolnostech, že se musel starat sám o sebe. Rozhodl se navštěvovat na měšťanské škole v Opavě kurs pro kandidáty učitelství a pro soukromé učitele, kde sloužil předepsané zkoušky a dosáhl vysvědčení, s nejlepším doporučením, takže se mu během dalších studií podařilo vydělat si soukromým vyučováním tolik, že si mohl opatřit aspoň to nejnnutnější k živobytí. « O prázdninách pracoval tento houževnatý student až do úpadu na polích svých rodičů. Dlouholetá strádání a neustálá vyčerpávající práce bez odpočinku nahradily jinochovo zdraví. Johann několikrát těžce onemocněl a na jeden rok musel přerušit pro nemoc studia.

Knězem augustiniánem

Mendel strádal, trpěl a potýkal se s překážkami, jen aby mohl dosáhnout svého vytuouže-

ného ideálu: chtěl se totiž stát knězem. Od rodičů přejal hlubokou a živou víru s pevnou nadějí, že když je nouze nejvyšší, pomoc Boží nejbližší. Jen ušlechtilý čin své sestry, která se v jeho prospěch zřekla podílu na otcovském dědictví, mu umožnil dokončit studia. (Když se Mendel stal opatem, odvětil se své sestře Teresii tím, že podporoval na studiích její syny.) Jeho od přírody veselá povaha vykrytalizovala tvrdým životním bojem v jemný, ušlechtilý a vážný charakter. 9. října 1843 vstoupil do královského kláštera augustiniánů na Starém Brně a dostal řádové jméno Gregor. Po skončení teologických studií byl na svátek sv. Cyrila a Metoděje 1849 vysvěcen na kněze. Po prázdninách začal svou činnost jako výpomocný učitel na gymnasiu ve Znojmě. V příštích letech mu bylo dovoleno, aby občas navštěvoval přednášky na vídeňské universitě. To však nestačilo, aby byl připuštěn ke zkouškám. Je to omyl, uvádí-li se, že Mendel byl gymnasiijním profesorem. Tohoto titulu mu nebylo dopřáno dosáhnout. Chyběly mu předpoklady pro zkoušky, totiž odposlouchání přednášek. Mendel byl jen samouk, i když svým věděním jako výpomocný učitel předčil mnohé universitní profesory.

Pro svoje úspěchy při vyučování přírodopisu byl Mendel 1854 povolán na brněnskou vrchní reálku, která byla teprve před dvěma roky založena. Nával žactva na tuto šestiletou školu byl neobvyklý. Reálku navštěvovalo na tisíc studentů a přes sto žáků se tísnilo v jedné třídě. Když uvážíme, za jakých podmínek Mendel na reálce učil a že našel ještě mimo vyčerpávající činnost ve škole volný čas na studium a na konání pokusů a zpracování výsledků, vynikne tím více jeho velikost. Jako učitel se nespokojil jen pouhým opakováním z knih. Jeho hloubavý duch poznával nedostatky tehdejšího přírodopisu. Proto se snažil sám proniknout pokusy a pozorováním do tajů přírody. Jeho nadání pro matematiku mu usnadnilo odvodit z výsledků svých námah všeobecně platné zákony pro dědičnost. Mendel žil pro své žáky, a proto byl od nich milován. Dovedl v nich vzbudit nadšení pro studium. Ve své cele choval ptáky, myši a ježka (který prý mu jednou vlezl do holínky a zptůsobil mu bolestivé poranění, když na něj při obouvání nohou narazil), v zahradě při klá-

šterní zdi pěstoval hrách a jiné rostliny. Mnoho času prožil u svých milovaných včel. V zahradě měl i ochočeného lišáka, kterého přes den uvažoval na řetěz a v noci ho nechal volně běhat.

Tu a tam přicházeli do kláštera k němu jeho žáci. Jeden z nich vzpomíná: » Všichni jsme měli Mendela rádi. Není divu, že nás svou osobností přitahoval a že jsme toužili po tom, abychom ho mohli navštívit. Obyčejně jsme se předem neohlásili a vetřeli se k němu, jako když bzučící brouk vletí otevřeným oknem do světnice, ale byli jsme od něho vždy mile přijati s úsměvem. Pak nás prováděl po klášterní zahradě. Když jsem k němu šel poprvé, srdce mi bušilo rozdechvéním. Když jsem však před ním stanul, všechna bázeň zmizela. Byl jsem tak mile přijat, že jsem si myslil, že jsem přišel právě vhod, jako bych byl býval pozván. « Jiný žák na něho vzpomíná takto: » Ještě dnes ho vidím, jak kráčí Pekařskou ulicí dolů ke klášteru, tento muž střední postavy a širokých ramen, s velkou hlavou a vysokým čelem a za zlatými brejlemi hledí přívětivě, ale bystré modré oči. Chodil vždy stejně oblečen jako jeho řádoví spolubratři: na hlavě nosil cylindr, dlouhý kabát mu sahal až po kolena, úzké kalhoty zapadaly do těsných vysokých holínek. V jeho tváři se zračila s jemností a vznešeností ducha veliká dobrota, která mu neodolatelně získávala srdce všech, kdo s ním přišli do styku. «

Volné chvíle věnoval Mendel studiu. Tak si opatřil sotva vyšlé dílo anglického přírodovědce Darwina. Při četbě knihy dělal na okraj četné poznámky, v kterých často poukazoval na slabiny vývodů. Sám postupoval jinou metodou. Neoddával se spekulaci, nýbrž se snažil záhadné přírodní zjevy objasnit novými pokusy a na základě srovnávání hledal vysvětlení. Tento postup práce si sám stanovil. Jeho bystrý duch brzy postřehl, že jednou ze základních otázek přírodovědy je dědičnost, a proto na ni sousředil svou pozornost.

Opatem

Roku 1868 zemřel opat (*) kláštera a za jeho nástupce byl zvolen Mendel. Jeho volba byla

* Augustiniáni mají sice jen převora, ne opata, ale od r. 1713 převorové na Starém Brně směli nosit mitru; r. 1740 dostali právo nazývat se opaty a náleželi k zemským prelátům.

důkazem, jaké vážnosti a oblibě se těšil u svých spolubratřích. Občané Starého Brna přijali volbu s velkou radostí a noviny psaly, že v hlasu lidu, který si přál Mendela za opata, se projevila i vůle Boží. Mendel přijal nový úřad v naději, že bude mít více času pro studium a pozorování. Netušil, že mu starost nedovolí pokračovat ve studiu a že mu nový úřad přinese mnoho těžkostí. Tak např. vláda uvalila na klášter velké daně. Opat bojoval s úřady, jen aby zachoval příjmy kláštera svým miláčkům, brněnské chudíně. Sociální postavení dělnictva a chudého lidu, který se usazoval hlavně na Starém Brně, se stávalo stále tísnivější. Nebylo tenkrát žádných sociálních pojištění a chudina hledala ve své tísní pomoc v klášteře. Opat Mendel nikdy nezapomněl, kolik bída a strádání sám prožil ve svém mládí, a snažil se proto pomáhat jak jen mohl. Vyčerpávající práce zhoršila jeho vlekou nemoc ledvin a brzy se k ní přidružila i srdeční choroba. Tento vzácný opat, vědec a lidumil, zemřel předčasně vyčerpáním 6. ledna 1884. Veliké zástupy chudého lidu ho doprovázely na jeho cestě k poslednímu odpočinku na Ústředním hřbitově. Lid oplakával svého dobrého a starostlivého otce, ale nikdo netušil, že do hrobu byl spouštěn jeden z největších přírodovědců všech věků.

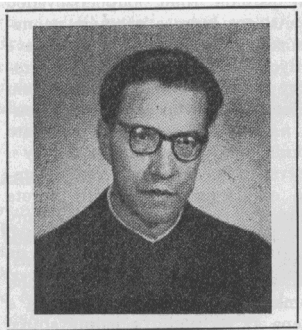
U příležitosti Mendelovy smrti hodnotily takto jedny brněnské noviny jeho ušlechtilou osobnost: » Za svého působení jako opat si získal svou štědrostí, láskou a laskavostí všude úctu a uznání, takže se o něm může právem tvrdit, že neměl žádného nepřitele. Prelát Mendel měl vzácný dar rozdávat takovým způsobem, že prosícímu ani nepřipadalo, že by přijímal almužnu. «

Při oslavách stoletého jubilea objevení zákonů dědičnosti zazářil před celým světem postava tohoto prostého a zbožného brněnského kněze, který dovedl spojit ve svém životě hlubokou a živou víru s učeností a s nezměrnou láskou k bližnímu. Doufejme, že i Brno odčiní nevděk, který mu připravilo, že si v budoucnosti bude více vážit památky tohoto velikána a že už nikdy nebude bourat jeho pomník jen proto, že věřil v Boha a že byl knězem.

**Dostáváte Nový život na správnou adresu ?
Ohlaste nám každou změnu.**

o lepší svět

Odešlo nám srdce kněze...

Znal on cenu občasných křížů

Tato slova čtu na prostínek úmrtním obrázku jezuitu P. Antonína Zgarbíka, který zemřel 22. ledna 1965 ve věznicí ve Valdicích u Jičína ve věku 51 let.

Jméno P. Zgarbíka se objevilo na stránkách čs. katolického tisku koncem ledna 1946, kdy pronesl odvážný projev ve Slovanském sále v Praze. Jmenem několika tisíc přítomných a milionů věrných katolíků promluvil na obranu sv. Otce a katolické Cirkve proti útokům v čs. komunistickém tisku, které se stávaly častějšími a hrubšími. On, bývalý vězeň z Pankráče a Terezína, významaný Valcíným křížem 1939, odsoudil lži a pomlavy a prohlásil, že se všemi věrnými kněžími a věřícími je ochoten jít znovu trpět pro to, co je nám katolíkům nejdražší. Tušil tehdy ten třicetiletý kněz, že předpovídá svou vlastní křížovou cestu následujících dvacet let a že v obraně těch nejvyšších hodnot položí život?

P. Zgarbík pocházel z chudé venkovské rodiny v Jankovických uprostřed moravských Chřibů. První část bohosloveckých studií konal v Krakově v Polsku; po roce na Velehradě, kde studoval gymnasium a byl v noviciátě, r. 1937 je poslán do teologického učiliště německých provincií ve Valkenburku v Holandsku. Tehdy se už nad Evropou stahovaly zlověstné mraky druhé světové války. R. 1939 byl valkenburský dům zrušen. P. Zgarbík odchází do Innsbrucku, ale i tam jeho studia měla trvat jen pár měsíců. Teologická fakulta je zrušena, dům jezuitů obsazen a bohoslovci posláni do svých provincií. V Praze a na Svatém Hostyně P. Zgarbík dokončuje teologická studia soukromě a 5. července 1940 je vysvěcen

na kněze v brněnském dóme. Den nato si ho jeho farnost vede v průvodu poprvé k oltáři s leskem a radostí, jakých nejde na Pankráci a pak v Terezině. Jeho slibnou kněžskou činnost přerušili nacisté: v červenci 1944 je spolu se 24 svými řádovými spolubratry od Sv. Ignáce v Praze zatčen a vězněn nejdříve na Pankráci a pak v Terezině. S podlomeným zdravím se vrátil v květnu 1945; představení ho pověřili odpovědnými úřady: byl představeným u Sv. Ignáce, na Velehradě a nějakou dobu byl zástupcem představeného celé České provincie. Jako rektor před třemi roky založené brněnské koleje byl svědkem, jak v noci z 13. na 14. duben 1950 třicet mužů vedených zaměstnancem domu (1!) přešlaplo spící řeholníky a odvlekl je do koncentračních klášterů. P. Zgarbík byl odvezen do bývalého kláštera premonstrátského v Želivě a odtamtud po šesti letech do Králík v sev. Čechách, kde byl život poněkud volnější. Tohoto uvolnění zdá se P. Zgarbík využil k tomu, aby navštívil některé členy České provincie a dodával jim naděje. R. 1960, kdy režim balasné vyhlásil amnestii, podle níž na 30 000 politických vězňů dostalo svobodu, veřejnost se dověděla o řadě procesů proti jezuitským »velezrádcům«. Při procese v Ostravě P. Zgarbík dostal 17 let žaláře, prý byl viceprovinciálem tajně České provincie, udržoval styk se zrušenými členy řádu a dokonce do řádu několik mladíků přijal. Žádná následující amnestie se na něho nevztahovala, protože prokurátor se odvolal a rozsudek nenabyl platnosti. Až r. 1963 prokurátor odvolání zrušil, a tak P. Zgarbík mohl dostat na rok »zdravotní« dovolenou — byl už na kraji hrobu: několikrát dostal v mírovské věznicí u Olomouce těžký zápal plic, a protože nebyl dostatečně léčen, vyvinula se z toho těžká nevléčitelná záducha. Rok »dovolené« v rodných Jankovických utekl jako voda — a vyřízení o její prodloužení nešlo. P. Zgarbík v září 1964 nastoupil další trest. Po několika dnech přišlo vyřízení žádosti: je trestu schopen.

22. ledna příbuzní dostali zprávu, že zemřel, a dotaz, kde chtějí mít pohřeb. P. Zgarbík si ještě za pobytu doma vy-mohl povolení, aby mohl být pohřben v řádové hrobce na Velehradě. Příbuzní chtěli splnit tuto jeho přání. Dali tedy vytknout první úmrtní oznámení, že pohřeb se koná na Velehradě. Ale tu policie dostala strach z nějaké protistátní manifestace; pohřeb byl zakázán a musel se konat v Jankovících až tři dny po ohlášeném datu.

Jen málo lidí se dovědělo o pohřbu

a z nich ne všichni měli odvahu jít na pohřeb tomuto psanci pro Krista. Jeho tělo je podobno zmu, které jako tolik jiných muselo padnout do země, aby z něho vykvetla plná náboženská svoboda a rozvoj Cirkve v naší vlasti v den, který dá a zná Bůh. P. O.

Píše bratr Kozák z Barmy

Jsem teď na jiném místě, třebaže stále v Rangúně. Naše řeholní společnost převzala od diecézních kněží střední školu pro čínské chlapce. Od rána do večera slyším jen čínštinu a barmštinu. Já umím barmsky, ale ne čínsky. Čínštině všechny modlitby zpívají, nedovedou je »odříkávat« jako my na Západě. Vůbec zde na Výehodě se lidé jen ztěžka modlí potichu; konají své modlitby polohlasitě, takže je všichni slyší, ale oni na to nedbají. Přitom se ještě houpají ze strany na stranu, jako by nemožili posedět klidně. Tu člověk vidí všelijaké věci, o kterých se mu v Evropě ani nesnilo; lidé při pozdvihování dají ruce nad hlavu na znamení úcty, někteří se dotknou podlahy kostela čelem třikrát, jímž za pokání jdou celým kostelem po kolenou, a někdo si toho skoro ani nevšimne. S věřejnými skutky pokání se setkává denně. Tak např. v neděli několik osob klečí před hlavními oltářem, každý drží v ruce hořící svíčku. A tak klečí přes celou mši svatou a kázání. To udělali něco na pohoršení farnosti, a teď konají veřejné pokání několik týdnů.

Zde v Rangúně máme tři střední školy, v nichž je dohromady skoro sedm tisíc chlapců. Z toho je katolíků asi 1200. Právě před měsícem jsem připravil čtyři chlapce na křest a teď připravuji tři. Jsou to naši bývalí studenti (všichni Čínané); když jdou na uivversitu, jsou už svobodní, a tak požádají o křest. Ve střední škole to nemohli udělat, aby neurazili rodiče. Také před měsícem nás pan arcibiskup pokřtí zde v kostele 57 Čínanů, celé rodiny. V říjnu zase budeme mít větší počet křtů. To jsou ovšem lidé z města. Nemáme dost katechetů na vyučování náboženství. Já dělám co mohu po vyučování a v sobotu a v neděli, kdy máme prázdnou. Obvyčejně to trvá celých deset měsíců, než připravím studenta na křest. Tu a tam některý ze skupiny čekatelů se nakonec nedá pokřtít, ale to nevadí; obvyčejně přijde pak později nebo když si bere katolíkem za manželku.

Po 36 letech v Barmě už učiním v maturitních třídách syny svých bývalých studentů, a tak se někdy cítím starý... Ale nemyslete si, že nemáme žádné potíže. Právě teď je jich víc než dost, a nevíme, co se stane s našimi školami a s námi, cizinci.

Antonín Kozák, školský bratr

ÚTRŽKY Z DENÍKU

JAN ČEP

Jako povídku přinášíme ukázkou z oddílu »Útržky z deníku« z knihy Jana Čepa »Poutník na zemi«, která vyjde tento rok pěčí Křesťanské akademie v Římě.

Kunštát 15. července 1942 (Za války)

Ukázal jsem malou žabičku, podobnou spíše brouku nebo velké mouše, malé Evě Z., abych jí udělal radost; k mému úžasu na ni šlápla a beze slova ji rozmáčkla. Její hezoučká dětská tvář zůstala nevědomě klidná.

16. července

Na kraji lesa a polí, s krásnou vyhlídkou na Kunštát a do celého kraje, uprostřed slunečného a větrného dopoledne, najednou napaden takovou úzkostí, že jsem vytáhl z kapsy růženec a začal se modlit.

20. srpna

Léto se přechýlilo přes vrchol, pole jsou opět prázdná. Kvetou čekanky, jetele a kakosty. Dni jsou slunečné a vedra sálavější než kdy dříve, ale tesknota prvního podzimu je přimíšena do vzduchu jako jemná vůně, probouzející v srdci pláč pochovaných litostí.

Zklamání ze schůzek se starými přáteli. Dělej, co dělej, všechny hovory padají do prázdna, staré milé písničky odumírají na rtech. Nelze ani na chvíli zapomenout. Jsme do jisté míry všichni v situaci odsouzeného za sto dní.

Proskakují pověsti o nastávající mobilisaci. Na násvi se tvoří k večeru hloučkové mužů. Bude tomu brzo rok, co cítíme smrtelné zamrazení, kdykoli se mihne okolo oken známé šedé auto; bude tomu brzo rok, co volali za onoho záříjového odpoledne matku na obecní úřad. Vracela se pomalu, se svěšenými rukama. Plakala, jak šla, nedávajíc si dlaně k očím —: »Do osmi dní se máme vystěhovat! Bože můj, jak jsem je prosila!«

18. září

Smykáni událostmi minulého týdne. Zdá se to nemožné, ale před vyhlídkou na nedozírné

Mladý portugalský básník António Rebordao Navarra je můj soused, ale ani z toho, ani z jiného důvodu nepatří k mým oblíbeným básníkům. Vydal šest básnických sbírek; avšak nedávno mi četl ze svého prvního románu, a byl jsem překvapen jistotou tónu, odpoetizovanou syrovostí a jakýmsi stručným a přesným neanaturalismem. Prózou se na hony vzdálil od své lyriky, lyriky útlých věcí a někdy, arci, již širokého elánu, který byl jeho básnickým protestem proti všemu a všem. Četl svou prózu, já poslouchal, a nikdo z nás netušil, že několik dní nato (27. května) bude jeho »Na počest Kréty«, jak rukopis nazýval, odměněn první cenou, kterou každoročně odměňuje mezinárodní porota v Barceloně (cena Ateneo Arenycense) nevydaný rukopis, psaný v kterémkoli románském jazyku. Není nepřijemné mít rázcem slavného souseda, ale přesto přese všechno dávám přednost jeho rybáskému domku nad mořem, bez udic a s kníhama od sklepa až na půdu, a jediné sbírce básní, kterou věnoval zapomínaným zvířátkům. Proč jsem se vůbec zmínil o jeho románu: Nikoli proto, že zvítězil v soutěži a bude překládán do všech románských jazyků — krom rumunštiny, ovšem — ale protože je to román odcizování člověka všemu, co jej obklopuje. Tak jako Camusův »Cizinec« byl cizincem ve světě vztahů, tak se tento Navarrův hrdina tímto cizincem postupně stává. Jsme svědky jeho dramatu, jak opouští rodinu, rodné město, zaměstnání, lásku, až nakonec přestává rozumět i slovům. A tento tragický stav »alienace«, jak zní filosofický termín, snad činí o to něžnějším jeho knížku drobných veršů o skromných zvířatech, která, podle autora, neměla dosud právo přístupu na Parnas.

To vše jsme chtěli říci úvodem k několika překladům básní z knížky Antónia Rebordao Navarra »Pokorná zvířátka«; a ještě zmínku: tato sbírka nemá v portugalské poezii obdobu, ale nám může připomenout Demlovy básnické prózy »Moji přátelé«. Tak jako Deml láskyplně opěvoval polní kytky a všední rostliny, tak portugalský básník, snad s menší silou, ale s podobným přízvukem, slaví cvrčky, hlemýždě, mravence, svatojánské mušky, chrobáky, vrabce, mořské hvězdičky...
F. L.

Moucha

*Bůh mi praví: »Máš křídla.«
A lidé jen procedí: »Hmyz.«*

Netopýr

*Náhle se může vynořit dům,
strom, zed,
bytost, jež hovoří a kterou nazývají člověk.
Křídla jsou rozpjata*

a kdykoli
se mohou rozdrásat,
neboť od travnaté půdy s pláží
až k letnímu nebi, kde žijají
Sirius a Kassiopeia,
existuje mnohé nebezpečí.
Mrtvý netopýr nikoho nepřekvapí,
mrtvý netopýr nevyvolá nepřijemnosti,
i vznešenější bytosti v létě umírají;
avšak zraněné křídlo je jako stožár úzkosti,
který rozdělí noc na dvě,
v jedné netopýr umírá v trávě,
druhou procházejí lidé stavíce překážky
na zarosenu zemi.

Žízala

Síréný také neměly nohy,
a byly milovány a opěvány.
Nohy nemá žízala, jež se prochází,
nohy nemá žízala, a aby ji nezašlápli,
libá břichem kamení
a souká své tělo mezi kameny.
Nohy nemá žízala,
voní však zemi, volným životem, nervy.

Vážka

— Brýtro, slečinko.
Co říkají dneska vody,
o čem hovoří ryby,
co vzlyká listí stromů?
— Brýtro, slečinko.
Ale slečna vážka neodpoví.
Zamilovaná do svých křídel,
do svých ústek, do pohlaví...
Slečna vážka
ví, že má krásné tělo.
Nashledanou, vážko.
— Dobrý den, slečno...

Žába

Ještě z dob dětství vod,
kdy rodily se smutné nerosty
a hory se jaly chřapat po oblacích,
žába mokří všechny západy slunce.
Žába je prostý živočich, posel noci,
se zeleným křikem se vstýčuje
až do lehkých a měkkých nebes.
Je jisté, že lidé mají tragická řešení,
že zpívají nendavist,
že se prodávají a zabíjejí.
Je jisté, že žába skáče na břehu vody,
roste a žije v míru.
Zelená kolem ní stále pučí,
zelení nelení a v ní se zelení.
Avšak její malý svět je z léta a vlčích máků,
vybudovala jej po koutech noci
milá porodní babička listí a žabince,
v němž klidně žije,
a jejím nedokonalým, ale čistým zpěvem
rybníky splácí dluh.

peripetie věci není žádné jiné záchrany: obrátí se do sebe. Nelze žít s očima a srdcem upřenými na kmitavou ručičku proměnlivého počasí. Nutno si opět a opět uvědomovat hluboce, celou bytostí — že tyto věci řídí Bůh. Co z nich vidíme pouhým okem, je zmatek a klamavé zdání. Nelze se trást ustavičným rozchvěním. Zdá se, že ti, kteří umírají, to vědí líp; zdá se, že umírají často velmi klidni. —

Cvrkot kobylek ve stromech za teplých večerů; připomíná to naléhavé mladistvé časy před odjezdem z prázdnin. V povadlé trávě poskakují ještě žabky. Čmeláci zůstávají nehybně ležet, přitisknuti k zemi, jakoby bez hlavy.

21. září

Co by si bylo třeba uvědomovat ve chvílích netrpělivosti a malomyslnosti nad nedohledným prodlužováním útrap, nad propasenými příležitostmi, nad vítězným dílem ducha zlého: že vidíme se své nízké a krátké perspektivy špatně smysl a směr události; že v jistém vysokém a přísném smyslu je všechno, co se děje, nutné a dobré; že se obrovské hory a propasti utrpení, křivd, zlých úmyslů a činů jakýmsi tajemným způsobem vyvažují; že trpíme buď jak buď za svoje viny, nebo se nám dává příležitost, abychom smyli viny těch, které milujeme; abychom zkrátili svou vlastní pout do Světla...

Cesty Boží spravedlnosti bývají nezřetelné naší slabé víře. Bylo by třeba žít zcela v srdci křesťanské pravdy, z jejího jádra a morku, nevidět nic než Krista v Jeho lásce a utrpení, a náš poslední cíl a splynutí s Ním. Vzít na sebe s láskou břímě času, tak jako On vzal na sebe kříž. Jak by se nám rázem otevřel jiný pohled na věci, kterým nerozumíme, odkud se jim vzpíráme!

Bylo by třeba umínit si, že nebudeme vázat svou naději na událost chvíle přítomné nebo nejbližší příští. Vždyť věci, které se nám zdají ještě dnes existovat tak nepohnuté a tvrdě, se možná rozplynou už zítra, rozplývají se už v tomto okamžiku. Kdo by mohl mít ještě za to, že události, které prožíváme, se dějí jenom z úmyslu a z drobných počtů několika lidí, jejichž jmény bývají označovány! Není pochyby, že jejich vlastní proud probíhá kdesi mnohem hlouběji a jinou logikou, než kterou jsme schopni a ochotni chápat.

Trvají měkké podzimní dni, ale světlo se vytrácí ze světa čím dál tím víc. V ranní mlze krápe ze stromů zažloutlé listí a slepice pelichají. Postávají zádumčivě pod kůlnami, pod vozy, a po všech koutech se válí poztrácené peří.

Návštěva sestřenice Heleny M. — Zahlédl jsem ji jenom oknem; tmavé šaty, veliký neforemný klobouk, těžkopádná chůze. — Závidovali jsme těm městským dětem, když k nám příjížděly o prázdninách, naporáděné, zhyčkané, »panské«. Jak jsme my vedle nich vypadávali chudě, venkovsky »sprostě«! Jenom otec po straně huboval, že neumějí poslouchat, ale jejich rodičům, svým bratřím a švakrovým, se to neodvážil říci. Od té doby je život rozmetal do všech konců světa a zvachloval krutě.

Četl trochu Leonida Andrejeva, svou literární lásku kolem dvacítí let. Zpočátku jsem se shledal se starým dojmem, ale brzo jsem se začal bouřit. — Andrejev je duch metafysický, je znepokojován záhadou života, ale zdá se, že jeho metafysika nejde ve směru svého původního impulsu; cosi — patrně jakási překážka v něm samém — autorovi brání, aby nepřijímal pokorně, velce a s láskou mysterium světa, tragiku lidských věcí; hromadí v životě svých »hrdinů«, ostatně jaksi bezmasých, konstruovaných s chladným rozumem, hrůzu na hrůzu, nespravedlnost na nespravedlnost, hnus na hnus, aby dokázal, že posledním smyslem všeho je nesmysl a nicota, a že Bůh není (nebo kdyby byl, musil by být obludou ukrutnosti). Jak jsme tu daleko od »starých pánů« ruské prózy, kteří sice také neviděli svět a život člověka na zemi příliš »růžově«, ale dovedli zachytit velkou linii jeho osudu (byť sebeznetvořenějšího) — a sugerovat tajemnou slávu našeho bytí. U Andrejeva nabývá vrchu jakási mstivá křeč, a výsledný dojem je cosi studeně abstraktního, vymyšleného, lživého.

Přečetl Mauriacovu »Thérèse Desqueyroux«. — Podivná věc: bytí jsou postavy Mauriacových románů sebensympatičtější (sotva se mezi nimi najde která, již by věnoval člověk lásku a úctu a důvěru, kdyby se s ní setkal ve skutečnosti), přece se čtou tyto příběhy bez odporu, ba žádostivě, s pocitem duchovního nasycování. Je to patrně tím, že slovo autorovo zasahuje cosi skutečného; že jsou jeho postavy a děje obklopcny, ba proniknuty atmosférou, která je stejně důle-

* * *

*Tisnivé, tiché hlasy
k nám doléhají z pustých luk,
pokosených, prázdných*

*Duše naše,
nechráněné travou,
se chvějí v ztížení*

*Vítr nás provívá
Jsme mu vydáni na pospas,
jsme bez ochrany, bez měkké přitlavy trav*

*Jsme mu vydáni jako ptáci nebeští
a babí léto,
jako oblakové a jako list*

*Slunce se kolem nás prochází laskavými skvrnami
a vítr duše nám unáší k bílým ostrovům přání,*

*však kdy, ach kdy
stezky naše zarostou mlčící travou*

Jiří Berka

NETŘESK V KAMENÍ

náscp kolem mne šíří můj původ
z kamení, kamení
hrad hrdý, hradbou obehnaný
z kamení, kamení
podoba moje v přátelích hyne,
kamení, kamení,
holátka slov mých neokřídlená, neotesaná
z kamení, kamení
s poselstvím nevlétnou
kamení, kamení
stokrát pošlapané
kamení, kamení
lhostejné chodníky mě vodí
kamení, kamení
šlápěje neotiskuje
kamení, kamení
jak cesty mochnové s šlapkou se nesnoubi
kamení, kamení
jenom skulinami
v kamení, kamení
zdvihá ruce netřesk, dužnaté batole
drtí kamení

Gertruda Goepfertová

POZDĚ

*čím víc spojení sem a tam
tím víc samoty tu i tam
čím víc slov tím více neznámých v zemi
na poplach buší zvon
netiká-li srdce
čím přesnější hodiny
tím později
pozdě*

Gertruda Goepfertová

MŽÍ

*Na kapradínách,
na přesličkách,
na tichém stromovi
se svítí hapky deště jako sněh
Na kapradínách
v přítmi lesů,
na ostrici u pramene,
na pasekách s výhledy do daleka
mží, sladce mží*

*Uplakané obrysy hopců se rozplývají,
o měkké hrany jejich se nezraníš*

*Mží tiše, sladce,
bez pohnutí, bez přerušení
a v přítmi lesů,
v hebké šedi mženi rozvěšují duši svou
po kapradínách,
po přesličkách,
po tichém stromovi*

Jiří Berka

VĚRNOST

V jizbě chudobné, smělé,
jak kdysi před lety,
padá smrákání teskné,
v tvých očích odraz tmy.

Zbýl úzký černý prostor,
jsme sami, jsme dva,
můj krutý osud se vrací,
hluchá ozvěna.

V tvých vlasech stříbro blyští,
v klíně mnu slzy a krev,
znak dávné věrnosti tuším
v hořkosti výčitek.

Mrazný chlad v oknech syčí,
šum táhlých slov v přítmi hrá,
fetězem náhod jsme spjati
a ranami, ty a já.

U. G.

JSI JAKO VYSOKÝ STROM...

Jsi jako vysoký strom,
tak silný a tak jemný,
jasný hymnus tvůj
do šera tmy mé zní,
jsem vyznavačka stesku,
klopýtám v krajině trudu,
do jam chudoby mé
dšti třípyty polední.

Jsi jako vysoký strom,
kdo spočine na drsném kmeni,
do jakých prohlubní světél
ústí můj temný čas?
Z ran slov tvých prýští zář
a klid zapomnění
a v něze květů a jar
bolí tvůj hlas.

U. G.

žitým činitelem jako ony samy, doplňující a povznášející jejich jednostrannou podobu. I když zůstává vlastní látka románu jako by omezena na rovinu psychologickou nebo společenskou, udržuje se čtenář v napětí nevyslovenou, ale ustavičně naléhající přítomností živlu metafysického, náboženského. — Jaký rozdíl mezi Mauriacem a Andrejevem!

Za návštěvy v Praze potkal náhodou profesora J. M. Chodili jsme víc než hodinu mezi Klementinem a Staroměstským náměstím. Prohlásil takřka místo pozdravu, že ho události přiměly, aby se vzdal poslední víry v řídicí Prozřetelnost, v Boha jako bytost existující mimo stvořený svět. Opakoval staré fráze o tom, že prý učení Kristovo zkazil sv. Pavel. —

» Vy věříte v tu konverzi mezi Evou a Hadem? « zeptal se mne znenadáni. Na mou poznámku, že si bez Prvního pádu nelze vysvětlit nic, náš lidský úděl, bídu a bolest, a že nutno uvést tuto » tajemnou vinu « v souvislost s vykupitelskou smrtí Kristovou na kříži, odpověděl popuzeně: » Jaképak dílo vykoupení! Pár Židů ukřižovalo jiného Žida... «

Když jsem se ještě pokoušel vyvracet jeho příliš zjednodušené názory o spravedlnosti a zmínil se mu o obcování svatých, o oběti zástupné atd., odbyl mě mávnutím ruky: » To je metafysika... «

Nemohl jsem se z toho setkání dlouho vzpamatovat. K jak různým koncům dohánějí lidi zkoušky času! — Toto je přece člověk jemný, inteligentní, a věřil po křesťansku, byt' ne právě po katolicku...

Napiše prý o tom knihu a pošle mi ji...

Vítr, dešť, spadlé listí v kalužích, na nebi věčný nepokoj mračen studených odstínů (není jich jedna vrstva; jdou do hloubky, jako když se člověk dívá do bezdných šachet), země pomalu louhovaná z posledních barev, se proměňuje v mrtvou blátivou hmotu. Od tří hodin odpoledne už přítmi.

Vyšel jsem po dlouhé době oнеhdy vpoledce, když už nebylo vidět lidem dobře do tváří; cítil jsem se zahalen soumrakem až k neviditelnosti. Dotklo se mne jednu chvíli cosi málem blaženého; byl jsem rád těm lidským stínům, mezi kterými jsem se proplétal. Každý z nich byl obtížen svým osudem. Cítil jsem jejich nerozlučné společenství, ačkoli se nijak nevtíraly do mé bolavé samoty.

rozhledy

DVA PŘÍZRAKY A SLEPÁ ULIČKA

(Mezinárodní přehled)

Psal se rok 1900, když se německý císař Vilém II. postavil do čela mezinárodní akce, která zorganizovala vojenskou výpravu evropských velmocí do Číny, aby potrestala Číňany za jejich divoké nepřátelství vůči Evropanům. Křesťané byli tehdy v Číně hromadně pobíjeni, německý vyslanec v Pekingu byl jednou z obětí a velitelem trestní výpravy byl německý maršál von Waldersee. Tento zárok evropských velmocí k obnově jejich prestiže v Číně poskytl později císaři Vilémovi příležitost k prodlouženému říčnímu šavli vůči Asiatům a k několika varovným projevům o hroziícím »žlutém nebezpečí«; nepokrytě přitom dával najevo, že Německo, tehdy nejsilnější vojenská mocnost Evropy, je jejím přirozeným vůdcem proti tomuto nebezpečí.

Žluté nebezpečí se tehdy pro Evropu nedostavilo. Zato se však za dlouhého císařova života pro ni dostavilo dvakrát nebezpečí německé, jednou pod jeho vlastním vedením roku 1914, podruhé pod Hitlerovým roku 1939. To neznamená, že jeho dávné varování bylo zcela bezpředmětné, a pozoruhodným rysem události posledních měsíců je skutečnost, že obě nebezpečí pro západní svět, čínské a německé, vystoupila dnes zase do popředí mezinárodní aktuality.

Věci jsou ovšem ve srovnání s minulostí poněkud pozměněné. Čína už v přítomné době není oním mravnějším bez řádné ústřední vlády, v kterém si evropská kolonialistická na počátku nynějšího století mohli dělat, co chtěli. Naopak, má nyní vládu až příliš silnou, pod jejímž vůdcovstvím si uvědomuje svůj primát mezi národy v početní síle, a rozvíjí — tak jako vilémovské Německo před rokem 1914 — plány na vedení celého světa. Říční přitom ne už šavli, jak se říčovalo v době kolonialistů, ale atomovou bombou. Připomíná také ono druhé Německo, z kterého vzešlo pro Evropu smrtelné nebezpečí v letech třicátých. Tak jako Hitler a jeho nacisté, neskrývají se dnešní komunističtí Číňané nikterak ani se svými cíli, ani s prostředky, kterých hodlají použít k jejich dosažení: čínští vládcové jsou dnes v celém světě jediní, kteří otevřeně, nesmílovaně a bez obalu volají po třetí světové válce, která by jim umožnila změnit jejich početní prvenství mezi národy v nadvládu nad nimi. To, co se současně odehrává ve Vietnamu, se může zcela dobře vyvinout v předejru ke třetí válce světové, tak jako činnost nacistických předvojů v Rakousku a v Sudetech byla úvodem ke světové válce druhé. To je jeden příznak, který dnes visí nad lidstvem jako pověstný Damoklův meč.

Druhým je zase Německo. I když zeměpisný dosah tohoto přízraku nepřesahuje obvod prostředí evropského, jsou jeho obrysy, hluboko vystíněné

zkušenostmi z nedávné minulosti, neméně znepokojivé. V rozpětí čtyřiceti let Německo prohrálo dvě světové války. Není divu, že dva po sobě jdoucí konflikty tak dalekosáhlého významu vrhly dlouhé stíny do duše jak Němců, tak i těch, kteří se v nich nacházeli na druhé straně bojové linie; stíny se však od sebe hodně liší na jedné i na druhé straně.

Dobrou ilustrací této odlišnosti je závěr první světové války. Roku 1918 se americký prezident Wilson postavil proti plánu maršála Foché skončit válku na německé půdě obsazením Berlína, a přiměřit bylo uzavřeno, když německá vojska stála ještě na onom území Francie a Belgie, které za čtyři léta svých marných ofenzív změnila v děsivou poušť. Postoj presidenta Wilsona byl určován humanitními důvody; bylo jasno, že Německo válku prohrálo, a když republikánská vláda v Berlíně požádala o příměří, prezident soudil, že další bojování nemá smyslu, že už na obou stranách padlo vojáků dost a že mír má být uzavřen ihned. Tak se také stalo. Co však z toho neudělali němečtí nacionalisté, militaristé a nacisté? Vytvořili si legendu, že Německo roku 1918 vlastně poraženo nebylo, že versailleský mír způsobili berlíntí socialisté, kteří armádě zasadili zrádný »Dolchstoos von hinten«, a že německá armáda zůstává nadále nepřemožitelnou. O dvacet let později Hitler, hluboce přesvědčený o pravdivosti této legendy, zahájil válku znova.

Na sklonku této druhé války se už v řadách spojenců nevyškylt žádný humanitář Wilsonova ražení a Německo musilo vypít kalich hořkosti až do dna. Mělo však štěstí, že brzo po jeho zdrcující porážce vypukla mezi východními a západními vítězi nad Hitlerem »studená válka«, které kancléř Adenauer využil jak nejlépe mohl k rehabilitaci své Spolkové republiky a k uskutečnění jejího tak zvaného hospodářského zázraku. Tento zázrak postavil západní Německo znovu na nohy a dodává mu od té doby sebevědomí ne nepodobného tomu, které v době mezi oběma světovými válkami čerpal z legendy o nepřemožitelnosti svých vojsk. Německý hospodářský zázrak se ovšem neobešel bez velmi smíšených pocitů u národů, které se současně pracně zdvihaly z nesmírných zkáz, jež na ně uvalilo šest let nacistické války, okupace, vykrádání a teroru.

Úspěchy kancléře Adenauera způsobily, že jediným velkým a trvalým důsledkem rozdrčení Německa ve druhé světové válce je dnes jeho rozdělení na republiku spolkovou a republiku komunistickou, které Němci těžce nesou. Za těchto okolností se dnešní německá otázka dá zredukovat na dvě teze, veřejně nikdy nevysslovované, ale niterně prolínající politické postoje na obou stranách. Teze vítězů z roku 1945 je: » Zaplat Pán Bůh za to, že Německo je rozděleno na dvě republiky. Kdyby nebylo, bylo by dnes hospodářsky nejmočnějším státem v Evropě se všemi tomi důsledky. « Teze německá je: » Zaplat Pán Bůh za studenou válku. Pomohla nám k rychlé obnově a dává nám naději na konflikt mezi Západem a Východem, který jediný může vést k našemu národnímu sjednocení. «

Mezi oběma těmito názory leží tragika nynějšího vývoje německé otázky. Studená válka se chýlí ke konci a je nahrazována smílivějšími vztahy mezi Východem a Západem, jimž se dostalo názvu koexistence. Němci však se domáhají národního sjednocení s jednomyslností, s jakou se kdysi domáhali revize versailleské mírové smlouvy. Cítí, že s pokrokem koexistence mizí naděje na konflikt mezi Východem a Západem, a nemohou pochopit, proč nikdo nemá zájem na jejich národním sjednocení, ba co více, proč nikdo z těch, kdo zažili gestapo a koncentrační tábory, je nemá rád. Z nahromaděných zklamání tohoto druhu roste jejich nový nacionalismus, který dnes, krátce před volbami do bonnského parlamentu, dosahuje takových měřítek, že podle věrohodných odhadů skoro 50% voličů žádá návrat k hranicím z roku 1937 a že se ve Spolkové republice nikdo neodvážá zakřiknout Seebohma a Jaksche, kteří hájí názor, že mnichovská úmluva z roku 1938 je stále platná a že Sudety podle ní mají patřit k Německu.

Příznak tohoto rostoucího nacionalismu, který nese do budoucna obvyklé známky německé živelnosti, je stejně znepokojivý jako příznak světovládného velikášství komunistické Číny. A oba jsou čím hrozivější, že Spojené národy, ona instituce k udržování světového míru, která byla ustavena roku 1945, aby vedla národy k pokojnému soužití, nemá síly postavit se jim v cestu. Ani komunistická Čína, ani Německo, západní či východní, nejsou jejími členy. I kdyby však byly, organizace Spojených národů by nebyla s to vyřešit problémy s nimi spojené, neboť se sama octla v hluboké krizi. Tvář Spojených národů se značně změnila od roku 1945, kdy se Churchill, Roosevelt a Stalin dohodli na jejich složení. Pět mocností, kterým byla tehdy přiručena stálá křesla v Radě bezpečnosti a právo veta, dnes shlíží ze svých křesel na Valné shromáždění vzrostlé na více než sto delegací, z nichž dobrá polovina zastupuje barvitě vlády nových států Afriky a Asie. Jsou to režimy nezkušené, neodpovědné, hrabivé, nenávislné, stížené mnohostranným komplexem méněcennosti, a většinou insolventní. Je-li o tom zapotřebí důkazů, stačí ukázat na vládu ve Vietnamu, která se zmítá v sérii operetních pučů, zatímco její stát se hroutí pod úderu neúprosných vnějších nepřátel. Ono údobí studené války, v němž Moskva a Washington pořádaly závody o přízeň kdejakého domorodého národa v černé Africe, groteskně přehánějící jeho důležitost, uvedla Spojené národy do skličující slepé uličky. Tak řečený Afroasijský blok, který ovládá většinu ve Valném shromáždění a osobuje si právo určovat politickou linii Spojených národů, neuhrazuje — celý dohromady — více než pět a půl procenta rozpočtu Spojených národů; a většina jeho členů by nebyla schopna poskytnout ani tak malý příspěvek, kdyby nebyla subvencována buď Amerikou nebo Sovětským svazem. Naproti tomu sedm z původních členských států organizace Spojených národů hradí dohromady dvě třetiny fondů potřebných pro její existenci.

Tato finanční stránka osvětluje názorně celou krizi světové instituce míru a pokroku. Spojené národy je třeba zreformovat, ozdravit a vrátit jejich původnímu duchu velké koalice mirumilovných států, které chtějí upřímně a spořádaně spolupracovat na udržení pokojného soužití všech. Jen taková koalice může do budoucna skýtat naději na zažehnutí temných příznaků, jaké se dnes vynořují z vývoje věci v Číně a v Německu.

Zdeněk Petr

KARD. BERAN PO 20 LETECH V DACHAU

Byla to krásná myšlenka německých katolíků, aby bohoslužbu v Dachau na památku 20. výročí osvobození vězňů koncentračního tábora konal český kardinál, bývalý dachovský vězeň č. 35 844.

Pražský primas, kterého provázal rektor Nepomucena mons. F. Planner, přiletěl do Mnichova v pátek 30. dubna odpoledne. Na letišti ho uvítal jeho hostitel mnichovský arcibiskup kard. Julius Döpfner, dále světití biskup dr. Johannes Neuhäusler, také bývalý dachovský vězeň, a bavorský ministr práce a sociální péče Hans Schütz, rodák z Čech. Slovenský chlapec Mirko Lošonský a česká dívka Eva Němcová, oba v krásných pravých krojích, podali kardinálu Beranovi kytičky konvalinek se stihou v československých barvách. Mnichovský arcibiskup si pak pražského spolubratra odvezl do svého paláce.

V sobotu 1. května sloužil kard. Beran mši svatou na Petersberku u Dachau, na prostranství před románskou bazilikou, kterou dal zrenovat biskup Neuhäusler na poděkování za své vysvobození. Prvního května se tam vždy koná děkovačná bohoslužba za vysvobození celého toho kraje od nacistické hrůzovoby a z nebezpečí posledních bojů druhé světové války. Zde byl český kardinál v přímém styku s bavorským venkovským lidem.

Na prvního května odpoledne ho pak mezi sebou uvítali Češi a Slováci z Mnichova a širého okolí; někteří přijeli až z Porýní. Také řada německých krajanů z Čech a Moravy přišla vzdát hold primasovi naší vlasti, mezi nimi opat broumovských benediktinů z Rohru P. Dominik Prokop. Toto bratrské setkání se konalo ve výstavných prostorách Bavorské katolické akademie. Kardinála Berana zase uvítaly děti v krojích, tentokrát mu podaly chléb a sůl. V průvodu duchovenstva se pak odebral do kaple Akademie ke společné májové pobožnosti. Na pozdrav, který jménem přítomných kněží a věřících pronesl dr. A. Heidler, odpověděl pan kardinál srdčnou májovou promluvou. V duchu s námi putoval na mariánská poutní místa Čech a Moravy, a vyslovil naději, že národ milý Panně Marii zvítězí nad nástrahami bezbožectví. Když skončila májová pobožnost, která všem účastníkům tak mile připomenula domov, přešlo celé shromáždění do velkého sálu Akademie. Tam pana kardinála pozdravil profesor dr. Felix Mikula, který ve své slovenské mateřštině připomenul doklady o

MNICHOV. — Kard. Berana při příjezdu na mnichovské letiště přivítala česká dívka a slovenský chlapec v národních krojích. V pozadí vidíme rektora koleje Nepomuce mons. Fr. Plannera a slovenského biskupa mons. P. Hnilicu.

láse slovenského katolického lidu k pražskému arcibiskupovi, dále jménem českých katolických laiků dr. Karel Vendulík a jménem německých katolíků z Čech i Moravy baronka dr. Johanna von Herzogenburg. Pan kardinál jim srdečně odpověděl. Čeští a slovenští zpěváci a hudebníci Noval, Magdolen, Šramek a Vogel přednesli několik árií a písní. Hanácká babička, teta Hájičková, odevzdala panu kardinálovi košík moravských koláčů, které sama napekla. Do pozdního večera pak kardinál Beran mluvil s jednotlivými exulanty a podpisoval jim svou podobiznu. Pak se ještě v nejlepší náladě zúčastnil bratrské večeře v kruhu českých a německých kněží v české mnichovské restauraci »Zlatá Praha«.

V neděli 2. května dosáhla návštěva kardinála Berana v Bavorsku svého viditelného vrcholu. U oltáře, který kdysi stával v nedaleké nouzové kapli koncentráku a teď byl postaven na tribuně před pamětní kaplí Smrtné úzkosti Kristovy, sloužil pražský arcibiskup mši svatou za umučené spoluvězně, za smír za zločiny mučitelů a na poděkování za vysvobození těch, kdo přežili. Mnichovský arcibiskup pronesl jiskřivé kázání, v kterém vyzýval svůj německý lid ke zpytování svědomí. Připomenul, že křivdy, které byly před dvaceti lety spáchány na Němcích, vzešly ze setby nacismu. Vyzval národy k vzájemnému usmíření. V této chvíli, na tomto místě a v přítomnosti takového muže, jako je kardinál Beran, měla tato výzva německého preláta neobyčejnou morální sílu. — Kard. Beran přečetl pozdravný telegram sv. Otce a v krátkém proslovu prosil o modlitbu pro svou diecesi a svůj lid.

Bohoslužby v Dachau se kromě zástupců věřících zúčastnil průvod kněží, bývalých vězňů tábora, a řada osobností veřejného života, bavorským ministerským předsedou dr. Goppelern počínajíc. Pražský arcibiskup pozdravil sestry karmelitky, které v nově zřízeném klášteře Nejsvětější krve v samém sousedství tábora konají pokání za hříchy

tam spáchané ve jménu jejich národa. Pak se zúčastnil společného oběda kněží, bývalých spoluvězňů.

V pondělí 3. května kard. Beran sloužil poutní mši v Scheyern, kde je proslulý benediktinský klášter, navštívil Rohr, sídlo benediktinů broumovských, a křížové sestry z Chebu, které teď působí v Offenstetten. K večeri přizval kard. Döpfner české kněze, kteří působí v Mnichově.

V úterý 4. května kard. Beran navštívil v nemocnici německého kněze, bývalého spoluvězně, který se zranil při dopravní nehodě cestou na jeho mši v Dachau. Zúčastnil se spolu s mnichovským arcibiskupem slavnostní snídaň, kterou v hotelu Continental na jeho počest uspořádala »Ackermanngemeinde«. Tam se oba kardinálové rozloučili. Pražský arcibiskup s rektorem Plannerem odjeli na letiště a vrátili se do Říma.

Kardinál Beran si v Bavorsku získal všechna srdce svou pokorou, evangelickou prostotou a laskavostí. Pro naše exulanty bylo setkání s ním velkým povzbuzením. A národ ve vlasti se zájmem sledoval každý jeho krok u rozhlasových přijímačů.

A. H.

KARD. BERAN byl jmenován členem kardinálského přísedícího sboru při kongregaci obřadů, která má na starosti jednak liturgické obřady, jednak vedení procesů blahověření a svatořečení. Kard. Beran byl hned v únoru jmenován členem kongregace koncilu a pro svátosti. — Na svátek sv. Jana Nepomuckého sloužil pontifikální mši svatou v domácní kapli koleje Nepomuce; v odpoledních hodinách se zúčastnil slavnosti ke cti P. Marie Fatimské ve dvou městečkách blízko Tivoli, asi 30 km od Říma. — Měsíc květen je v Itálii měsíc prvních sv. přijímání a s ním spojeného udělování svátosti biřmování; z mnoha římských farností a ústavů — např. z ústavu českých sester františkánek Villa Isabella, z ústavu Villa Savoia, jehož duchovním správcem je český salesián P. Hrubý, od sestry sv. Pavla v Regina Apostolorum, z farnosti Předrahé krve — si pozvali kard. Berana, aby jim udělil tuto svátost Ducha svatého. — Na posvěcení svého kostela pozval kard. Berana slovenský kněz dp. Josef Medový, který je farářem v Castel Giuliano, asi 40 km od Říma. — Ve dvou farnostech náš pražský arcibiskup zakončil mariánské májové pobožnosti se zasvěcením P. Marii. Slavnostního průvodu se zúčastnil v salesiánské farnosti P. Marie Pomocnice. — V italské televizi pronesl zajímavý rozhovor k 20. výročí osvobození dachovského koncentračního tábora. — V rámci slavnostního zasedání na mezinárodní katolické universitě Pro Deo v Římě, při němž bylo oznámeno oficiální uznání university římskou kongregaci pro semináře a university, promluvil též kard. Beran. Zval přítomné studenty, aby ze všech sil pracovali o to, aby Bůh měl první místo ve veřejném životě. Lidská duše touží od přirozenosti po Bohu. Touží po něm i ti, kdo o sobě říkají, že v Boha nevěří, a je naším úkolem ukázat

jim, jak si vlastně odporují. Jen když většina lidí bude věřit v Boha, dojdeme trvanlivého a pravého míru, míru Kristova. — O svatodušních svatcích přinesl přednášku ve Florencii O Církvi a odloučených křesťanech a měl v dómě pontifikální mši svatou. A v druhém týdnu červeném byl hostem italského episkopátu na eucharistickém sjezdu italských katolíků v Pisc, na nějž zavítal též sv. Otec. Kard. Beran promluvil v den věnovaný dělníkům.

» BOHU, CÍRKVI, NÁRODU «

Něco o práci českých katolíků v Americe.

» V nejbřednější americké svatyni bude památník na to, že i náš národ si získal zásluhy na katolické práci v této rozsáhlé zemi a zapojil se čestně do duchovního snažení všech těch, kteří se přičinili, že americký katolicismus má tak dobrou pověst ve světě. Národní svaz českých katolíků tím přidal nový záslužný čin k celé řadě předcházejících činů. «

Zehnám ze srdce všem Vaším pracím a podnikům, a děkuji Vám zvláště, že tak horlivě podporujete naše Nepomucenum. Vytvrďte ve svých dobrých snahách a buďte jisti, že Pán Bůh Vám štědře odmění všechny Vaše dobré skutky, které jste pro něho vykonali. «

Z dopisu pana kardinála Josefa Berana, který zaslal Národnímu svazu českých katolíků k rukám mons. Martina Křížky, dlouholetého kaplana Svazu.

Obsah celého dopisu od našeho pana kardinála může povzbudit k nové práci pro Národní svaz, protože to je opravdu jediná velká katolická, a přitom česká organizace ve svobodném světě, která v charitativní a pomocné práci vykonala dílo úctyhodné. Z upřímného katolického srdce byla vytvořena řada pomocných akcí. O těchto akcích ví řada uprchlíků, nově přijetých nebo dokonce »dípíků«, jak jim starokrajané říkají. Od roku 1948, jako první »dípík« do této nové svobodné země přišly, jsem se zapojil do práce Svazu, do práce své osady a do tiskové služby krajaných časopisů, abych pomohl burcovat k podpůrné práci sociální a k uvědomění národnímu v duchu katolickém.

Zásadní program Národního svazu českých katolíků záleží v tom, aby byly zachovány křesťanské a národní tradice a aby byly zdůrazněny všechny kladné přínosy, které do svobodné země americké přinesl lid ze staré vlasti.

Před sto lety, kdy počet přistěhovalých krajanů byl poměrně silný, nebyla situace růžová. Evropští přistěhovalci přicházeli do málo obydlené země a začátky byly velmi svízelné. O tom nám vypráví řada dokumentárních a mnohými příklady doložených knih, které o životě českoamerických Čechů vyšly.

V Americe je každá církev úplně svobodná a nezávislá na státu. Každá církevní složka jakékoliv

ITÁLIE. — Kard. Beran v kruhu představených a alumnů Krajského semináře v Chieti, kde uděloval kněžská svěcení v týdnu před velikonočními svátky.

církve si musí umět pro sebe schnat prostředky, z kterých by vytvořila svou církevní obec. Čeští přistěhovalci po stránce náboženské byli povětšinou vlašni, a protože v prvních letech přistěhovalceho života byli chudí a těžko hájili živobytí, byla to lehká výmluva k odpadu od víry, když se řeklo: » Na to nemáme. « Řada sekt protináboženských a nevěreckých začala zhoubné dílo, a pracovalo jim do rukou i několik odpadlých a nehodných kněží. Měli proto větší katolíci hodně odvahu a sebezáporu, když v tomto velikém americkém boji proti církvi dovedli i v bídě a nedostatcích vytvořit své katolické osady. Přispěla k tomu i řada nadšených kněží českého původu, kteří s přistěhovalci přicházeli ze staré vlasti. Mohli bychom vyjmenovat aspoň stovku zaslužilých kněží, kteří působili mezi našimi lidmi v státech: Illinois, Iowa, Nebraska, Jižní Dakota, Severní Dakota, Wisconsin, Ohio, Pensylvánie, Michigan, New York, Missouri a hlavně Texas, kde byla přistěhovalce generace poměrně nejmladší, protože velká většina z nich přišla před samou první světovou válkou.

Čeští katolíci měli štěstí zvláště v Chicagu, které před 50 lety bylo hodně české, že mohli pomocí nadšených kněží zakládat své osady a zasvěcovat je památce českých svtců: kostely sv. Václava, sv. Ludmily, sv. Cyrila a Metoděje, sv. Jana Nepomuckého, sv. Víta, sv. Prokopa, blah. Anežky České, Panny Marie Svatohorské a řada jiných jsou památkou na přistěhovalce katolický život v Chicagu a jeho předměstích, a některé z nich si dosud v jinonárodním moři zachovaly český ráz. V mnohých z nich je ještě dodnes aspoň jednou v týdnu mše svatá, při které se čte evangelium česky a při které kněz má českou promluvu. Stará naše generace v osadách, která se nikdy anglicky nenaučila, je za tuto duchovní útěchu v rodné řeči vděčná. V mnohých osadách se česky i zpovídá. Je radostné, že dost kaplanů v osadách českého původu, už v Americe narozených, může zpovídat česky.

Za dva roky bude Národní svaz českých katolíků v USA slavit půl století své činnosti. Připravují sborník o tom, co Svaz vykonal po stránce kulturní, kolik publikací bylo vydáno, kteří benediktní opatové a zaslužíli čeští kněží po celých

Spojených státech se Svazem spolupracovali, kolik nadšených katolických pionýrů proslavilo malou zem se střední Evropy a kolik jich vyniklo v řadách amerických, aniž se styděli za svůj původ. V tomto sborníku zlatého jubilea Svazu bych rád zachytil zvláště posledních dvacet let a dosvědčil vzácné přínosy našeho lidu do této země ve všech oborech lidského snažení. Bez Boží pomoci bychom nedokázali ničeho, s Pánem Bohem a jeho neměnným programem jsme tím, čím jsme: českými katolíky a spolubudovateli velké, svobodné země americké.

A na konec alespoň několik dat o práci, kterou Svaz českých katolíků vykonal: Od r. 1948 do r. 1962 bylo odesláno z úradovny Svazu 5650 balíků o váze přes 65 tun do běženeckých táborů. Jenom poštovné stálo přes 16 000 dolarů. Na kněze běžence Svaz pamatoval od začátku jejich exilu. Nebylo možno najít lepší pomoc, než když Svaz apeloval na své členstvo, aby mešní intence, které nestačily odsloužit američtí kněží, byly uvolněny pro kněze uprchlíky. A tak Národní svaz² za 17 let poslal na mše svaté roztroušeným kněžím na 15 000 dolarů. Na mše svaté do Nepomuccena bylo od února 1948 do 1. ledna 1965 posláno na 25 000 dolarů.

Největší pomoc však poskytl Svaz Nepomuccenu jakožto jedinému čs. semináři ve svobodném světě: 170 000 dolarů je jistě pěkná částka. Největší zásluhu o tuto obrovskou pomoc, získanou mezi

českými katolíky v Americe, má *mons. Martin Antonín Křížka*, dlouholetý kaplan Národního svazu, který na poslední schůzi prohlásil, že «*ve finanční pomoci Nepomuccenu bude a musí být pokračováno tak dlouho, dokud čs. biskupové nebudou mít možnost sami tuto holej vydržovat.*»

V posledních dvou letech zaměřil Národní svaz svou činnost k jubileu cyrilometodějskému. Jednáct set let od příchodu svatých apoštolů Cyrila a Metoděje na Moravu bylo třeba oslavit opravdu důstojně. Byl to celý řetěz zdařilých slavností k počtě těchto slovanských apoštolů. Tyto oslavy byly prakticky skončeny v Římě, loni v listopadu, kde jsme měli příležitost spatřit svatého Otce Pavla VI., který osobně posvětil dvě nové mozaiky slovanských apoštolů v kapli sv. Václava v bazilice sv. Petra. Svaz na tyto umělecké mozaiky přispěl obnosem 700 dolarů. Ale i v Americe jsme tyto cyrilometodějské oslavy ukončili vhodným způsobem. V Národní svatyni Panny Marie Neposkvrněné v Washingtonu posvětil 23. května *mons. M. A. Křížka* překrásně vykládaná okna, na kterých jsou znázorněni sv. Cyril a Metoděj, svatá Ludmila, svatý Václav a Panna Maria ze Sv. Hostýna. Malé české nebe «*v největší národní svatyni amerického lidu je nový a další doklad o tom, jak velké přínosy dal českokatolický lid Americe a jak katolická Amerika uznává tuto práci.*

A. J. Jandáček.

stalo se doma, v exilu a jinde ve světě

VE Vatikáně A V Itálii

Na 3. červen připadalo druhé výročí smrti papeže Jana; za pokoj jeho duše sloužil Janův nástupce Pavel VI. mši svatou v kryptě baziliky sv. Petra, v níž je papež Jan pochován; byl přítomen Zaverio, bratr zemřelého papeže. Nahoře v bazilice byly potom slavné zádušní bohoslužby a závěrečný liturgický výkrop vykonal sám sv. Otec. Mezi 28 kardinály byl též kard. Beran, který svou přítomností jistě děkoval papeži Janovi za vše, co udělal pro náš národ.

Rozhlasem sv. Otec promluvil k miliónu poutníků, kteří přišli 13. května do *Fatimy*, aby byli přítomni, jak pap. legát kard. Cento slavnostním způsobem odevzdal svatyni Zlatou růži — byl tam též prezident Portugalské republiky Thomas a lisabonský patriarcha kard. Cerqueira; účastníkům *Evropského festivalu katolické zemědělské a venkovské mládeže*, konaného ve Stuttgartu; členům *Kolpingových sdružení pro mládě pracující*, kteří se sjeli na svůj třetí sjezd do Kolína n. Rýnem.

Telegramem adresovaným apoštolskému nunciovi v Dominikánské republice *mons. Clarizovi* sv. Otec zval občany tohoto státu, aby odhodlaně hledali směr a nastolili svornost, pokoj a bratrskou dohodu.

Svatý Otec přijal v měsíci květnu několik skupin *řeholníků a řeholních sester*, kteří se sjeli do Říma na své generální kapituly, mj. sestry vincentinky, školské bratry, milosrdné bratry, salesiány a jezuitky. Všechny zval, aby zůstali věrni svým řádovým stanovám a duchu zakladatele svých společností,

nebojácně mají ale přizpůsobit na nich vše, co se přežilo a neodpovídá dnešní době, mají se hledět přiblížit modernímu člověku, jeho problémům, slabostem, schopnostem a touhám. V proslovu *k jezuitům* dal jim za úkol boj proti bezbožectví ve všech jeho podobách.

Africká republika Zambie — býv. Severní Rhodesie — navázala diplomatické styky se Svatou stolicí; prvního velvyslance katolika Simona Čikwandu Katilingu sv. Otec přijal v slavnostní audienci 31. května.

11. července katolíci v celé Evropě mohou slavit *svátek sv. Benedikta, nebeského ochránce Evropy*; patronát sv. Benedikta nad jednotnou svornou Evropou sv. Otec vyhlásil loni 24. října, když jel na pouť na obnovené Monte Cassino. — Sv. Benediktovi, patronovi Evropy, jsou též věnovány dvě nové vatikánské známky.

Začátkem května se objevily ve světovém tisku zprávy, že je ohrožena přítomnost *ekumenického patriarchy* na Fanaru u Cařihradu; patriarchovi Athenagorovi a vůdce řecké pravoslavné církvi se připisovala spoluvina za činy představitelů cyperského presidenta metropolity Makaria. Vatikánský rozhlas ve své Poznámce ke dni bránil patriarchu, který nemá pravomoc nad cyperskou pravoslavnou církví, nýbrž jen čestný primát. V pravoslavném světě nemá žádné výsady světského rázu, nelze mu proto připisovat vinu za činy představitelů autokefálních církví ani ho prolašovat za solidárního s nimi. Přítomnost patriarchátu je ctí pro Turecko, a Turecko ukáže svou velikost tím, že zajistí patriarchátu veškeru svobodu,

jjž má zapotřebí, aby mohl plnit své duchovní poslání. — Za Poznámku ke dni poděkoval zvláštním dopisem řeckopřavoslavný arcibiskup pro celou Ameriku mons. Jakovos.

11. května skončilo zasedání komise pro koordinování sněmovních prací. Komise stanovila v hlavních rysech, v jakém pořádku se budou konat diskuse na nastávajícím čtvrtém, posledním zasedání. Předvídá se obsažnější diskuse a hlasování o těchto předlohách: O náboženské svobodě, O Církvi v dnešním světě, O misionářské práci Církve a O životě a práci kněží; tyto předlohy byly totiž úplné nebo aspoň z velké části přepracovány. Bude se hlasovat o úpravách a znění v předlohách: O Božím zjevení, O apoštolátu laiků, O povinnostech biskupů v Církvi, O řeholním životě, O výchově kněží, O křesťanské výchově a O vztazích Církve k mimokřesťanským náboženstvím. Zasedání začne 14. září.

Vatikánský L'Osservatore Romano přinesl jména 23 osob, které sv. Otec jmenoval poradci Papežské komise pro informační prostředky: film, rozhlas, televizi, divadlo a tisk. Mezi poradci je devět laiků, mj. Luca di Schieta z Italské rozhlasové a televizní společnosti, který vykonal sérii hodnotných televizních pořadů o koncili a o cestách sv. Otce do Palestíny a do Indie; Karl Heinz Schmidthues, redaktor měsíčníku Herder Korrespondenz a Wort und Wahrheit; Francouz Jan Petr Dubois Dumée, předseda Francouzského katolického ústředí pro tisk; Donald Gannon, prezident a generální ředitel amerického rozhlasového a televizního trustu Westinghouse Broadcasting Company, a Karel Katende, redaktor katolického deníku v Ugandě.

V Itálii je 61 712 kněží, z nichž je diecézních 43 000. Jeden kněz připadá na 826 obyvatel. Asi 10% všech italských novokněží je z arcidiecéze milánské a velké procento z nich pochází ze seminářů pro pozdní povolání: letos do něho vstoupilo 34 mužů — 20 býv. univerzitních studentů nebo lékařů, právníků a jiných intelektuálů, a 14 dělníků a úředníků — louti 32.

V půli května dlel v Římě polský primas kard. Wyszyński; podle tisku požádal sv. Otce, aby příští rok přijel do Polska na oslavy tisícové výročí vstupu křesťanství do země. — Pro členy římské polské kolonie měl mši svatou v kapli P. Marie Čestochovské v kryptě svatopetrské baziliky; vzpomněl 20. výročí osvobození Polska a velkých obětí, které za války přinesl polští kněží: 2214 jich zahynulo v táborech a věznicích. Tyto oběti jsou zárukou, že Polsko i v druhém tisíciletí svých dějin bude křesťanské.

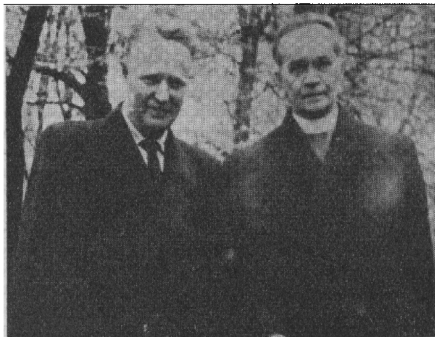
Novým generálním představeným řádu jezuitů byl zvolen Španěl P. Petr Arrupe, který byl posledních jedenáct let představeným řádové provincie v Japonsku. Českou provincii zastupuje na generální kongregaci P. Václav Feřt, dlouholetý redaktor Nového života a od r. 1960 představený domu českých jezuitů v Montrealu v Kanadě. — Jedním z 28 generálů jezuitů byl též Pražan P. František Retz (1730-1750), velký propagátor úcty k sv. Janu Nepomuckému.

Pavel VI. poslal před časem biskupské prsteny papeže Jana dvěma představitelům pravoslavné církve: ekumenickému patriarchovi Atenagorovi a moskevskému patriarchovi Alexeji.

V ČESKOSLOVENSKU

NÁBOŽENSKÉ ZPRÁVY

Mírový výbor čs. katolických kněží poslal k 20. výročí osvobození blahopřejný dopis prezidentu Novotnému; odevzdal mu ho probost pražské metropolitní kapituly Stehlík a kanovník Mára, předseda České katolické charity. Podle londýnského kat. týdeníku The Tablet pres. Novotný ujistil oba kněze, že ČSSR je ochotna vyjednávat se Svátou stolicí; prý to je ovoce přímivého přijetí, kterého se dostalo probostu Stehlíkovi v Římě koncem dubna (Tablet se mylí, když píše, že Stehlík přijal v soukromé audienci sv. Otce). Vláda prý vnucovala

Českobudějovický biskup mons. dr. Josef Hlouček s převorem premonstrátského kláštera v Teplé Heřmanem Josefem Tylem.

ap. adm. Tomášovi Stehlíkovi za generálního vikáře; též prý trvá na jmenování biskupů dvou kněží, kteří jsou pro Sv. stolicí nepřijatelní (jména nejsou udána). Tablet píše, že manželka zemřelého prezidenta Zápotockého poslední dobu pravidelně chodí na bohoslužby a chce se smířit s Církvi; matka prvního lidového prezidenta Gottwalda výslovně před smrtí žádala o církevní pohřeb. Znova prý byl zatčen dr. František Kosatík, pracovník Katolické akce v Olomouci — » pro pobuřování «; dr. Kosatík, právník, byl r. 1950 odsouzen do vězení a po odpykání trestu pracoval jako pomocný zahradník. — Někteří kněží, zvláště tiinní v mírovém hnutí, k výročí osvobození dostali vyznamenání » Za zásluhy o výstavbu « nebo » čestné uznání «.

Vídeňský arcibiskupský věstník píše v květnu, že v ČSSR vládne optimismus stran vyjednávání vlády s Vatikánem; vláda prý je ochotna k ústupkům. Jednáni má čtyři hlavní body: obsazení stolec, jejichž biskupové zemřeli nebo nemohou vykonávat své funkce; náboženské vyučování ve školách; zrušení omezeného počtu bohoslovců, kteří mohou být přijati do seminářů, a povolení noviciátů alespoň pro některé řeholní řády a kongregace. Pisatel článku uvádí, že v ČSSR průměrně 25% dětí chodí na náboženství — které je povoleno na devítiletkách od 2. do 7. školního roku; má-li kněz styk se starší mládeží, vystavuje se nebezpečí. Kaplan na začátku má 580 Kčs měsíčně; farář po 10. roce 900 Kčs, po 30 letech služby 1400 Kčs, to je jako kvalifikovaný dělník. Biskup prý dostává plat 2000 Kčs. Režim prý je ochoten dovolit noviciáty řeholním sestram, které pracují v nemocnicích, starobincích, u duševně zaostalých a u mrzáků; staré sestry umírají a světské ošetřovatelky, jejichž výskolení stálo stát velké peníze, z ošetřovatelské práce odcházejí, jakmile mají rodinu. Dokonce i některým mužským řádům jsou ochotni povolit přijímat dorost, ale i zde režim je veden pohantkami rázu hospodářského.

Koncem dubna se konalo v Praze už třetí zasedání Ústřední liturgické komise; předsedal trnavský biskup mons. dr. Lazík. Byla především zhodnocena dosavadní práce a výsledky, jichž bylo při provádění liturgické reformy dosaženo v jednotlivých diecích. Bylo též jednáno o vydání liturgických pomůcek a schválení definitivní text těchto částí, které při mši svaté věřící budou recitovat. ● K 20. výročí ukončení druhé světové války a » našeho osvobození sovětskou armádou « byl čten v kostelích pastýřský list římskokatolických biskupů a ordinářů. ● I. arcidiecézní liturgický den pro vikáře a jimi přizvané kněze pražské arcidiecéze se konal 21. dubna u Sv. Ignáce v Praze. Byla založena arcidiecézní liturgická komise, jejíž předsednictví převzal ap. administrátor biskup Tomášek. ● Biskupu Tomášovi bylo dovoleno začít s udělováním svátosti břímování. ● Katolické noviny z 16. května píšou o náho-

ženské oslavě osvobození dachovského koncentračního tábora 2. května; *ani slovem se ale nezmiňují*, že mezi přítomnou »skupinou čs. kněží, bývalých vězňů« byl kard. Beran, který přečetl pozdravné poselství sv. Otce, o němž KN vědí. Oficiální delegace kněží z ČSSR na dachovské vzpomínkové slavnosti přijela až za týden, 9. května, na oslavu rázu světského. ● Časopis Osvětová práce píše o vandalství, k němuž došlo r. 1960 v Hradci Králové: na pokyn odhru školství a kultury MNV byla v rámci vlastivědné výchovy potlučena, zakopána a zaházena šterkem žuky II. devítiletky *harokní socha sv. Václava* z r. 1680. Začátkem ledna byla vykopána a bude restaurována. »Jak je možné, že památky, které přečkaly válečné vichřice, bouře a zloby časů, které se po r. 1945 staly majetkem lidu, se dočkávají takového osudu, a z rukou právě kulturních pracovníků!« ● Na Velehradě byla na sklonku m.r. *restaurována část nástěnných maleb* v bývalém cisterciáckém a v letech 1890-1950 jezuitském klášteře, mj. tři fresky v klášterní jídelně od jezuitského bratra laika Ignáce Raaba. Na jedné z těchto fresek byl odhalen Raabův autorportrét, podpis a letopočet. O ohněvnutí má velkou zásluhu akademický malíř *Jan Pojsl*, který si na Velehradě zvolil svůj druhý domov a od r. 1935 se stal o tamější vykopávky (právě se dovídáme, že 12. března zemřel ve věku 59 let). Letos má být restaurováno čtrnáct nástěnných maleb z let 1735-1740 v křížových chodbách přízemí bývalého klášteřa, dnes sociálního ústavu »Vincentinum«. ● *Světlosnámové píseň 8 sestry Usměv»* (belgické dominikánky) o sv. Dominiku vysílají občas i v čs. rozhlasě, jenomže jí podložili světský text: dívka hledí za mladíkem Dominikem a touží, aby jí políbil.

KNĚŽSKÉ HROBY: 20. února zemřel v Kostelci n. Orli. mons. *Tomáš Chromý*, který do r. 1938 pracoval jako kněz ve Vídni, ale pak se vrátil do ČSR. Bylo mu 84 let, a třebaž byl v důchodu, stále vypomáhal v duchovní správě. — Dále zemřeli: *Vilém Stupka*, děkan v Pláňanech; *František Hošek*, farář v Praze-Žižkově; *Vilém Zeman*, n. sl.; *Augustín Navrátil*, n. sl. (mésicník pro kněze Duchovní pastýř); *Jiljí Španěl*, býv. profesor kroměřížského arcibiskupského gymnasia; Dr. *Vojtěch Foltá*, farář v Lugeďovicích; *Jan Dědák*, farář ve Spytihněvsi; *Karel Bohdan Ort*, který žil v Pisku; *Karel Seidl*, děkan v Oseku; *Jaroslav Karpíšek*, arcibiskup, vikář v Tvoršovicích; *František Krist*, býv. profesor v Ostravě, poslední léta administrátor v Čeladně; *Jindřich Strnad*, nesídelní kanovník starobohoslavský, křížovnícký komandér a farář u Sv. Petra a Pavla v Praze I; *Hyacint Holický*, bývalý kvardián a katecheta ve Slaném, který poslední dobou žil v Kněžském charitním domě na Moravci. — *R.i.p.*

RŮZNÉ ZPRÁVY

1. května se konal *traditní průvod mstěpka Prahou*; podle vysílání televizního a rozhlasového měl průvod ráz dost chladný — skončil na Václavském náměstí projevem presidenta Novotného. Z tribuny přihlíželo na 700 zahraničních hostů a asi 2000 turistů bylo mezi diváky. Aby se vyhýbala demonstracím, k nimž došlo minulá léta, policie dovolila studentské majáles; v průvodě na Staroměstské náměstí a pak odtamtud do Stromovky byly na transparentech »vedle hesel a obrazů vtipných i věci nevkusné a nevhodné« (Rudé právo), jako např.: »Pozor, padá omítka, balkón«, »Zpřisnit výběr do mateřských škol«, »Ať mlčí, kdo nemá co říci«, »Každý miliontý student do zahraničí«, »Co se v mládí naučíš, v stáří se učíš jinak«, »Kdo neumí číst a psát, může aspoň citovat«, »S naším hospodářstvím až na konec světa«. V průvodu byla nesena i rakev s nápisem: »Čs. národní hospodářství«.

Králem majáles byl zvolen americký básník Allen Ginsberg, známý svým nekonformistickým a rebelantským směřením, který byl v ČSSR už od února, ale najednou po majáles byl ze země vykázan, prý pro narkomani a pohlavní výstřednost. Jučno královny majáles ani nebylo uveřejněno.

Vojenskou přehlídkou bylo oslaveno 9. května 20. výročí osvobození. Zlatý hřeb přehlídky tvořilo *defilé raketové dělostřelecké brigády* s raketami protiletadlové obrany, s dvěma typy pozemních raket: menšími taktickými a většími operačními taktickými, obrněné transportéry OT-64 (»v kapitalistických armádách podobné vozidlo neexistuje«), vojáci Dunajské pohraniční stráže, motorizovaný prapor lidových milicí a nadzvukové stíhače a bombardovací letouny nejnovějších typů. Přehlídka, při níž byl mezi hosty sovětský maršál Koněv a kosmonaut Leonov, zakončil vojným projevem president Novotný: když ukazujeme tyto zbraně, není to z nějaké útočné politiky; zatím tyto útočné — pak se rychle opravil, tyto ozbrojené síly likvidovat nemůžeme. — 9. května byly též zpřístupněny pracovníci presidenta republiky, *restaurovaná oratoř se Svatováclavskou kaplí u Sv. Víta* a poprvé byla otevřena Zlatá brána, historicky to vedlo do Svatovítského chrámu ze třetího nádvoří.

K 20. výročí skončení války byla vyhlášena *amnestie*; odpouští se trest mj. těm, kdo už 15 let jsou mu podrobeni; mají ale sedmiletou podmíněnou lhůtu; článek 9 odpouští trest těm, kdo bez povolení zůstali v cizině, vrátili se do 31. prosince t.r. Amnestie se nevztahuje na přičiny z doby okupace a na vojenské zběhy do ciziny. Zdá se, že se dostane na »svobodu« většín počet těch, kdo ve vězení strádají ještě od prvých nejtvrdších dob stalinismu, kdo byli odsouzeni v zastrážovacích procesech v letech 1949-52.

Výkupna drahých kovů platí ihned 600 Kčs za 1 kg ryzího stříbra a 25 korun za gram 14kar. zlata. Zlaté zlomky a mince kupuje za tuzexové poukázky. ● *Mayáv Vinnetou* vábí pražskou mládež; na listky na film dovedou čekat ve frontě i několik hodin. ● *Nakladatelství dopravy* a spojů v Praze vydalo v německé, francouzské a anglické řeči *Atoproduce ČSSR*; je přiložena silniční mapa s označením turistických zajímavostí. ● Na všechna významná nádraží budou dány tzv. *piktogramy*, ukazovatele, jednotné pro celou Evropu. ● Od 1. dubna existuje *jen Čedok*, který je nástupnickou organizací dosud samostatných podniků, cestovních kanceláří Turista a Čedok, Čs. dopravní kanceláře a Ústřední správy pro cestovní ruch. Místo dosavadních čtyř Čedoků bude nyní mít 140 kanceláří. ● *Nejvyšší horou na Českomoravské vysočině* není Devět skal, ale Javoříče; má 836,2 metrů, kdežto Devět skal o jeden decimetr méně. Dosud se uvádělo, že Devět skal má nadmořskou výšku 837 metrů a Javoříče o dva metry méně. Tato změna se vysvětluje pohyby zemské kůry a dokonalejšími metodami měření. ● *Novým velvyslancem SSSR v Praze* na místo Zimjanina byl jmenován dosavadní velvyslanec v Číně *Štěpan Červenáňko*. ● V druhé polovině dubna vyšla v ČSSR série sedmi poštovních známek s podobiznami nejúspěšnějších čs. olympijských vítězů: Františka Ventury z amsterdamské olympiády r. 1928, Emila Zátopka, Jandy-Suka, Jaroslava Skobly, Aloise Hudece, Václava Kozáka a Věry Čáslavské. ● V týdeníku *Předvoj* psali o »příbězích našich občanů, kteří využili turistický ruch s kapitalistickou cizinou, aby mohli zradit svou vlast a zůstat na Západě«. Za minulý rok se nevrátilo na 800 turistů. I čs. komunistům to bylo mnoho, a proto byl *zostřen dozor a výběr*, zvláště na místech, kde jich zůstalo nejvíce nebo kde uprchlíci vyvolávají největší potíže pro ČSR. ● ČSSR je po Jugoslávii druhou komunistickou zemí, která bude prodávat na legitimaci amerického *Diner's Clubu*.

Nové poštovní známky vyšly k výročí osvobození — symbolizují pražské provstání, rekonstrukci národního hospodářství, těžký průmysl, rozvíjení socialistické výstavby a rozvoj zemědělství, a k celostátní Spartakiádě. ● *Za první tvorilci* navštívilo ČSSR přes 50 000 turistů ze západních zemí. ● *Videaň má další autobusové spojení* s čs. městy: Dvakrát za týden jede od 15. května autobus z Vídně do Karlových Var a od 29. května do Píseň. Podobně autobus jezdí vždy na neděli do Prahy z Frankfurtu n. M. Na Slovensku zahájila provoz linku Rožňava-Miškovec. ● *Velká Británie* dodá

ČSSR nákladní loď o výtaku 35 000 tun. Bude to největší jednotka šs, námořní loďlaly a bude sloužit především pro dopravu hromadných materiálů, jako železné rudy apod. ● V rubrice Po stopách kritických dopisů si stěžuje otec, že marně hledá pro svou dcerku *svatojanský chléb*, dosud ho ani neviděla. Už mnoho roků se svatojanský chléb nedováží a nepočítá se s dovozem ani v tomto roce. ● Letošní *Strážnické slavnosti lidového zpěvu a tance* se konají vzhledem k Spartakiádě až 10. a 11. července; vystoupí lidové soubory z Jugoslávie, Švédska, Španělska a lužickosrbský z Budyněna. Současné budou ve strážnickém zámku vystavaty: Západoslovenské džbánkářství a Taneč ve výtvarném umění. ● V rozhlase znovu a znovu přynřijí *pašeráctí a celní a devizové přestupky*; kterýsi občan z Frydku nesl přátelům v Polsku jako » pozornost « 250 kg jablonecké bžuterie; jeden soukromý rolník od Popradu dopravil za necelé dva roky za hranice 4,5 q zbrhavadel a patentek, za které dostal lihoviny, šátky a dokonce i šest živých krav. ● V Praze existuje nový podnik *Interhotel*; sdružuje deset nejlepších pražských hotelů. ● *Anglické čepelky Gillette Silver* stojí v ČSSR tři kusy 15 Kčs. ● Po NDR a Švýcarsku existuje *poloautomatické telefonní spojení* mezi ČSSR a Rakouskem. O podobné spojení se jedná s Itálií, Polskem, SSSR, NSR a Velkou Británií. ● V neratovickém závodu Spolana v Kaznějově vyrobili prvek *gallium*, který je třikrát dražší než zlato; prvek má výtečné polovodičové vlastnosti, a proto má velký význam v elektronických počítačích strojích. ● V Píerově se konala v půli května 1. čs. *akce sportovních kolů* pro zahraniční zájezme. Bylo prodáno 30 kolů za půl milionu Kčs. ● Čs. aeronie zahájily linku z Prahy do Alžiru. Na zpáteční cestě letadlo přistávalo v Curychu. V Praze přistávají letadla Indonéské letecké společnosti na lince *Djakarta-Amsterdam*.

KULURNÍ ZPRÁVY

Jedno z hesel, které se objevilo na transparentách při studentském majáles 1. května znělo: Náš závazek: V roce 1970 1 školská reforma 98. den. Studenti tím zesměšňovali *novou chystanou reformu vyučování*, již na některých středních a všeobecně vzdělávacích školách začnou znoušet od 1. září; školy se budou dělit na přírodovědné a společenskouvédné; v těchto bude zesíleno vyučování eizím jazykům a zavedena latina jako povinný předmět. Už na prvním stupni se bude vyučovat diferencovaně a doporučuje se, aby každý učitel učil jen svůj předmět. Nová reforma — oficiálně předkládaná jako krok vpřed — je ve skutečnosti příznákn k neuspěchu dosavadního opičení podle vzorů sovětských (ostatně i Sověty se vrací znovu k latině). ● 12. května bylo zahájeno *jubilejní 20. Pražské jara*, mezinárodní hudební festival. Ve Vladislavském sále Pražského hradu zahrála Česká filharmonie za řízení dr. V. Smetáčka Smetanův cyklus *Má vlast* a v Národním divadle bylo představení Smetanovy *Libuše*. Koncerty Pražského jara byly letos uspořádány též v chrámu sv. Mikuláše na Malé Straně a v Betlemské kapli, kromě chrámu sv. Víta, Památníka písemnictví a baziliky sv. Jiří. ● Na Mezinárodním filmovém festivalu v Cannes zastupoval čs. kinematografii film slovenských režisérů Kadara a Klose » *Obchod na hoře* «; příběh z války o židovské persekuci. Oba hlavní herci Ida Kalinská a Josef Kronev byli odměněni zvláštní pochvalou za svůj výkon. Film » *Dům v Kaprově ulici* « — o pr. nálezování židů za nacistu, natáčený v čs. — západoněmecké koprodukci — na festival přijat nebyl. Ve dnech Festivalu byla v Cannes výstava českého klišé. ● Při stavbě rekreačního pionýrského střediska na Vršatic v Bílých Karpatech byl nalezen *soubor nájadi koučiské dílny* z období Velkomoravské říše. Nález je příspěvkem k poznání slovenského hutnictví a kovářství 9. století. ● Na pohřebišti a sídlišti z *mladší doby kamenné* ve Svodnici, okres Nové Zámky na Slovensku, bylo prozkoumáno dvanáct hrobů s kostrami skřenců, čtyřicet objektů sídlišti a množství keramických a

kostěných předmětů. Byly odkryty čtyři žárové hroby a několik objektů ze 7.-4. století př. Kr. ● V letohádru Hvězda v Praze bylo zřizeno *Alšovo a Jiráskovo muzeum*; na zahájenou byla uspořádána výstava jejich vzájemné korespondence: 37 originálních dopisů, 14 původních Alšových kreseb a řada dobových reprodukcí a publikací. ● Autoři výstavy » *Velká Morava* « dostali k 1. květnu *zvláštní cenu vlády*. Výstava byla otevřena v červnu v Athénách; o přenesení do svých hlavních měst jedná 12 zemí, mj. Rakousko, NSR, NDR, Rumunsko, Jugoslávie, Švédsko, Francie, USA a Norsko.

V EXILU A JINDE VE SVĚTĚ

RAKOUSKO. — *Tradiční pouť* za umlčenou Církve k bazilice Maria Taferl byla letos obřetována především za věřící v Československu, kteří se stále ještě netěší plně náboženské svobodě. Pouti se zúčastnila též skupina našich vídeňských krajanů, především z řad mládeže, za vedení dp. dr. Kulhánka. Loď s účastníky vyjela z Vídně 30. dubna; jízda po Dunaji malebným údolím Wachau ubíhala za společných pobožností a družné zábavy; po půlnoci byla uspořádána adorační hodina. Křížovou cestu nahoru k bazilice konala naše skupina společně, česky. Slavnostní mši svatou sloužil dp. Kulhánka. Někdykrát se bazilikou a při společných pobožnostech nesly tóny českých písní. Za důstojné reprezentování naší vlasti děkoval našim vídeňským krajanům účastníkům organizátor pouť jezuita P. Krosbacher.

89% obyvatel Rakouska se hlásí ke *katolictví*. Z dětí, které se narodily v r. 1963, bylo pokřtěno 94%. Něc přes 31% katolíků chodí pravidelně na mši svatou a 39% přistoupilo o velikonoce k svátostem. Ze snoubenců uzavřelo sátek v katolickém kostele 79%.

Pěti Spolka rakouských katolických rodin se pořádá v celém Rakousku začátkem postní doby tzv. *Den rodinného postu*. Rodiny si měly společně učinit újmu v jídle a zábavě a vřetěžek darovat na zvláštní sbírku. Sberalo se na 10 milionů šilinků; pomocí z nich postavít charitativní a sociální ústavy v jižní Koreji, na Formose a v Laosu.

ANGLIE. — 4. července bude slavnostně otevřeno *nové kulturní středisko Velehrad*, založené londýnskou Cyrillometodějskou ligou. Koncem května se v jeho místnostech konala schuzka příznivců a představitelů čs. spolků v Londýně.

Anglikáni v městě Bunbury dali *místním katolíkům* jeden ze svých čtyř kostelů. Rozhodnutí už schválil anglický biskup z Oxfordu; chce tak ulehčit katolíkům, kteří dosud v Bunbury vlastní kostel neměli, plnění jejich náboženských povinností.

Na londýnském letišti Heathrow bude postaven *kostel*, který bude sloužit katolíkům, anglikánům a příslušníkům tzv. svobodných církví.

ŠVÝCARSKO. — Kostnický archivář dr. Feger (nyní vážně nemocný) uspořádal mezi občany svého města velkou *podpisovou akci*, již bude Svata stolic požádána, aby přehledla proces proti mistru Janu Husovi a rehabilitovala nespravedlivě odsouzeného. » *Podepsaní* to nepovažují za přípustné, aby památka na statečný život a křes. anskou smrt Jana Husa byla poskvrměna rozsudkem kostnického koncilu... Husův vzorný život a statečná smrt bude pak celému křes. anstvu, i katolickému, vzorem života. « Feger se opírá především o studia belgického benediktína P. Paula de Voogta; Husovo odsouzení se musí při vysvětlit jen nenávisť jeho odpůřů.

POLSKO. — *Archiepiskupská residence* ve Vratislavi byla zabavena komunistickým policiem. V budově sídlili vratislavští biskupové už téměř 1000 let. Za druhé světové války byla budova zničena, ale z darů věřících byla alespoň zčásti obnovena. Vratislavský ordinář, lit. arcibiskup mons. Kominek, ve svém velkonočním kázání primas kard. Wyszyński řádal *honey pronásledování Církve v zemi*. » I naše vláda vzala

MNICHOV. — Kard. Beran vychází z kláštera karmelitůk od předrahé krve Páně, aby v kapli zasvěcené tajemství smrtelné úzkosti Kristovy na půdě někdejšího nacistického tábora sloužil slavnou mši svatou (2. května 1965).

na sebe závazek, že bude zachovávat ženevskou úmluvu o lidských právech a o odsouzení jakékoliv náboženské nesnášlivosti. Víříme, že tento závazek bude splněn a že už jednou budeme osvobozeni od otravliv, pronásledování, omezování a neustálého překážení. To vše Církev musí trpět u nás. — V jiném kázání, proneseném k lékařům, kard. Wyszyński mluvil o *úctě k lidskému životu* a odsoudil přerušování těhotenství, jak je dovoluje a propaguje stát, a vyslovil se též proti rozsudkům smrti pro hospodářské přečiny. » Kdo ví, jaké poklady národ ztrácí tím, že je lidský život usmrcován v lůně matky. Země, která chce žít zítra, musí žít dnes. Lékařským skaplelem u nás chtějí řešit hospodářské těžkosti. Budoucnost naší země by měla být plánována ne zhotovováním nových rakví pro děti ještě nenarozené, ale tím, že budou vytvořeny takové životní podmínky, za nichž otec rodiny vydělá tolik, aby mohl nechat matku u dětí. Je povinností státu postarat se o hmotné blaho svých občanů, a ne svým výchovným systémem vytvářet nové bandy výtřžníků. »

Tygodnik powszechny uveřejnil výsledky ankety mezi mládeží školy v Ostrowě Wielkopolském. Z 375 jen jeden o sobě řekl, že je ateista; 93,5% řeklo, že věří a více méně pravidelně chodí do kostela.

V HABEŠI oslavili latinští katolíci letos velikonoce v *týž den jako habeští pravoslavní a sjednocení koponé*, tj. 25. dubna, a ne 18., kdy velikonoce slavila ostatní latinská Církev. Latinský arcibiskup z Addis Abeby prohlásil, že k tomuto společnému slavení křesťanských svátků zval II. vat. sněm. Bylo to poprvé, že odločení křesťané, ano i katolíci různých obřadů,

slaví velikonoce společně. — Také jinde došlo o velikonočních k činům prodechnutým ekumenickým smýšlením. Tak ve *Winchesteru ve Velké Británii* katolíci vzpomněli společně na Velký pátek umučení a smrti Krista Pána společně s anglikány a ostatními místními protestanty. Katolický farář měl slavnostní kázání v anglikánské katedrále a předtím všichni účastníci kráčeli v společném kajícím průvodě. V NSR v Osnabrücku *biskup mons. Wüller* vyzval katolíky, aby se na Velký pátek zdrželi jakýchkoliv hlučných prací, aby tak nerušili sváteční klid bratří evangeliků, pro které je ten den největší svátek v roce — kdežto pro katolíky sice den pokání, bolesti a smutku, ale ne zasvěcený svátek.

FILIPÍNY oslavovaly 400 let *křesťanství ve své zemi*. První katolický kněz, který vstoupil na Filipínské ostrovy, byl augustinián P. Valderama, doprovázející Magelhaesa na jeho první cestě kolem světa. 7. dubna 1521 sloužil mši svatou na ostrově Cebu, na místě, které je dnes označeno křížem. Nedlouho potom přijal křest místní král, jeho cho. a 700 poddaných. Soustavná misionářská práce začala až r. 1565, kdy zase na ostrově Cebu přistálo 5 augustiniánů. Soška Jezulátka, kterou Magelhaes daroval královně v den křtu, je dnes na oltáři jednoho z nejvíce navštěvovaných poutních míst. Při dubnových oslavách ji kard. legát Antoniutti ozdobil zlatou kormoukou. Filipíny jsou jedinou katolickou zemí v jihovýchodní Asii. R. 1611 španělsí dominikáni založili v Manile katolickou universitu sv. Tomáše.

USA. — Matice vyššího vzdělání a oddělení pro slovanské jazyky a literaturu při chicagské universitě uspořádali 25. dubna kulturní odpoledne, na kterém byly podány zprávy o třiletém výsledku vyučování češtiny na universitě, vedené o *dr. Miladou Součkovou*. Před třemi roky Matice umožnila zahájení přednáškového týmu, že se zavázala příslibem počáteční pomoci 4000 dolarů po dobu tří let. Oddaná snaha a opravdový zájem dr. Milady Součkové přinášejí ovoce; zvěst o přednáškách pronikla i na jiné university a přitahuje nové kandidáty, kteří hledají možnost specializovat se v českém jazyce a literatuře.

SOV. SVAZ. — Podle tiskové kanceláře KNA byli ve Lvově *začteni dva kněží*, osm řeh. sester a deset katolických laiků, protože prý vykonávali nedovolenou náboženskou činnost. Řeholní sestry pracovaly jako ošetřovatelky v nemocnici. Všichni byli deportováni na Sibiř.

Na 100 000 osob se zúčastnilo *velikonočních pravoslavných obřadů* v Moskvě. Více než jedenkrát věřící byli terčem urátek a pískání od členů Komsomolu, kteří se chlubili svým bezbožectvím.

Kdežto v r. 1953 se Sovětská zemědělská encyklopedie o *opatu Mendelovi* a jeho objevech o dědičnosti ani nezmínila, dnes časopis Věda a život mluví o významu objevů pro biologii a zemědělství a žádá, aby 100. výročí vydání spisů Mendelových bylo oslaveno.

FRANCE. — Arcibiskup z Marseille mons. Lallier *uznal oficiálně za záručné* uzdravení Julie Tamburiniové, k němuž došlo 16. června 1959 po návratu z pouti do Lurd. Julie trpěla silným hnisáním okostice a rána zůstala přes deset let otevřená, třebaže se lékaři pokoušeli všemožně o zahojení. Po návratu z druhé pouti do Lurd se náhle úplně uzdravila a po šesti letech šetření mons. Lallier nyní uznává událost za nevysvětlenou přirozeným způsobem. — Můžeme být potvřeni, že v Lurdech se stále dějí zázraky, a že se církevní úřady nijak neukvapí, aby takovou událost uznaly za zázrak.

Katolíci a protestanté budou mít *jednotné znění modlitby Otčenáš*. Odborníci v teologii a liturgii už měli o tom několikrát společné porady. Členem komise je též odborník z pravoslavné církve.

První neděle květnové se konala *tradiční poutí francouzských universitních studentů* k P. Marii do Chartres. Pouti vždy skončila koncelebrací mši svatou; při jedné současně sloužilo mši svatou 140 knězů.

poznámky

Alma Mater Vindobonensis

(1365-1965)

Šest set let evropské univerzity znamená set set let vyzařování evropské kultury. To samo by stačilo, abychom si uvědomili, že *sesterská* univerzita naší univerzity Karlovy, »Alma Mater Rudolphina«, se dožila šesti set let. Avšak ve spleti času naše vlastní vztahy k vídeňské univerzitě byly tak těsné, že jubilem vídeňské je zčásti i jubilem našim.

Už založením: založil ji zeť Karla Čtyřtého vévoda Rudolf IV., který se s Karlovou dcerou oženil už čtrnáctiletý, a Kateřina ovdověla, když vévoda skončil svůj krátký život na výpravě do oblasti Friaul, jsa sotva dvacet let star. Mladý muž zanechal dva velké pomníky evropské kultuře: dům svatého Štěpána a universitu. Věru dost na život tak krátký a věru hojnost požehnaní Božího!

Nevíme, zda byl Karel Čtyřtý nadšen počinem svého zetě. Asi trochu žárlil na sestru své vlastní univerzity. Patrně zakročil u papežského dvora, a tak theologická fakulta byla univerzitě přičleněna až o čtvrt století později.

Videňská univerzita stejně jako pražská měla vyučovací řeč zprvu latinskou. Latina byla pěstována v té době na všech univerzitách a byla uslechtilou řečí dorozumívací mezi vzdělanci. Když vídeňská univerzita slavila svých pět set let, delegát Moskvy promlouval svou řeč bezvadnou latinou a anatom Hyrtl mu po dvě hodiny latinsky odpovídal!

Tehdy byly oslavy konány v spznu; nevím, proč se letos konaly v květnu. Jisto je, že datum Rudolfovy zakládací listiny je 12. března roku 1365. V červenci téhož roku vévoda zahynul.

Počátky učiliště byly skromné, ale hned zpočátku měla 291 posluchačů a už roku 1367 se konaly první promoce bakalářů. Prvním magistrem byl Berthold von Wehing, který se stal biskupem ve Freisingu a jehož náhrobní kámen je ve domu svatého Štěpána.

Theologická fakulta zřízená roku 1384 se stala jádrem učiliště na dlouhý čas. Právnícká fakulta využívala právu kanonického a lékařská fakulta žila z nauky Galenovy a Hippokratovy. Roku 1401 povolal vévoda Albrecht IV. lékaře z ciziny, aby provedl první pitvu. Brzy nato chirurgové, jejichž zaměstnání bylo považováno za »nečestné«, stali se »čestnými« členy univerzity.

Fakulta filosofická se zabývala tím, čemu se říkalo »artes liberales« — umění, jemuž se lze naučit z knih — což bylo

později překládáno jako »svobodná umění«. Z knih se učili gramatice, dialektice, aritmetice, geometrii, astronomii, »musicce«, etice a psychologii. Učebnicemi byla především díla Aristotelova. Studenti nosili zvláštní uniformy. Byly podobny rouchu mnišskému, ale každý student nosil svou vlastní dyku. Dyky byly mladými lidmi zle zneužívány, a proto byla zakázána.

Zakázal však odevzu: řekl bychom dnes, že vypukla studená válka studentů s vrchností. Asi 800 studentů se odebralo tehdy do Welsu, kde dlel právě císař Maximilián, a předneslo mu svou stížnost. Maximilián měl mladé lidi rád, pohostil je, povolil nošení dyky a kromě toho jim dal peníze na zpáteční cestu.

Vůbec vladaři pamatovali na universitu. Marie Terezie, když se vyléčila z neštovic, pamatovala pěkným darem a její syn Josef II. daroval zopakování lékařskou fakultu a dal zhotovit tisíc voskových modelů anatomických, které ještě dnes jsou chlubou fakulty.

Za válek s Turky studenti ukázali statečnost. Čtyři padli. Ale za protitoku zmocnili se studenti v tureckém táboře dvačeti volů a zachránili tak Vídeň na krátký čas od nedostatku, který se v obležené Vídni zmáhal.

Lékařská fakulta nabývala stále větší proslulosti. Tam učili lidé, jako Boerhave, van Swieten, Jacquin, Leber a po nich Češi Skoda a Rokytanský spolu s učením, jako byli Hebra, Hyrtl, Billroth, Krafft-Ebing, Wagner-Jauregg, Pirquet, Eiselsberg a řada jiných až po dnešní dobu, kdy zdobí lékařskou fakultu jména, jako Antoine, Hoff, Fehlinger, Bühler a jejich spolupracovníci.

Na vídeňské univerzitě se habilitoval z oboru filosofie mladý Moravan, který se později stal profesorem v Praze a prvním prezidentem Československé republiky.

Videňská univerzita je dotována skromně. Při její proslulosti je na ni pamatováno v rozpočtu částkou desetkrát menší než ku příkladu na takovou méně proslulou universitu v Bloomingtonu ve státě Indiana ve Spojených státech s téměř stejným počtem posluchačů. A přitom při všem vědecké činnosti na tomto učilišti neochabla, naopak: universita patří k nejproslulejším Evropy.

Je užitečné připomenout si účastenství Ducha v evropském společenství národů, neboť bez universt a jejich tradice, vinoucí se časem po staletí, nebylo by evropské kultury v dnešním smyslu slova. Na univerzitách jiskřily myšlenky, zde se ustavoval řád myšlení a

bádání, zde zakotvil duch pevně a nebyl zlomen žádnými bouřemi času.

Sestra naší univerzity Karlovy je sestra svobodná. Její bádání není omežováno žádnou doktrinou, žádným poručníkováním nebo přizpůsobováním vědy politickému programu. Zde bohosloví pozívá dosud té úcty, které mu přináleží v zemi, které Bůh požehnal krásou jejich hor a bohatstvím jejího uměleckého projevu.

Jako naše katedrála svatému Vítu zasvěcená, tak i dům svatého Štěpána ve Vídni jako by žehnal městům a svými věžemi tak odvážně vzpjatými k nebesům ukazovaly k Bohu, který je nad časem a který zamáší do věčnosti lidskou snaživost, dovednost, skromnost a víru.

Celý duchovní svět se obrací letos k Vídni. Jounce součástí světa svobodného, zaznamenáváme jubilem její univerzity tak, jak se patří v duchovním bratrství národů.

Ave soror! — Buď zdráva, sestro!

Jan Jeřábek

Vzpomínky a ohlasy

Otakar Odložilík: »Vzpomínky a ohlasy«. (Philadelphia 1962. Sklizeň svobodné tvorby, svazek 40. — Údíl dr. R. Vlach, University of Oklahoma, Norman, Okla., USA; cena \$ 3.50.)

Vynikající český historik, nyní profesor na Pensylvánské univerzitě ve Philadelphii, má uslechtilou zálibu v dějinách kulturních, hlavně literárních, zvláště pokud se dotýkají českých věcí; ba můžeme říci, že sám je literární umělec ne méně než vědecký dějepisec. V této knize nám podává řadu nenáročných, nesoustavných, ale pro českého čtenáře často až kouzelně zajímavých náčrtků, ve kterých hledá ztracené nebo ne dosti zřetelné stopy skutečných nebo románových a legendárních postav, ať je to ravennská Galla Placidia, ať Julius Zeyer a jeho Světly, či lépe Osvětlený Kristus v Creovevě Toledu, ať Josef Mánes za svého nešťastného pobytu v Římě, ať Klementina Kalášová, česká zpěvačka, která si psala se Zeyerem a svou osamelou smrtí v daleké Bahii inspirovala Vrchlického ke sbírec básní »E morta«, ať Antonín Slavíček, malíř českých krajín a obdivuhodně moderní stylista ve svých dopisech, ať Viktor Dyk, úžasný lyrik »Deváté vlny« a autor nedokončeného románu o Josefu Václavu Fričovi. Smutek a smrt, to jsou motivy, které se tu často vracejí, ale zjasněny uměleckými, byť většinou jenom názukovým vyjádřením lidských osudů a nevtíravým, ale všude nějak přítomným křesťanským pohledem na základní otázky života.

A. H.

dopisy · dotazy · odpovědi

Husovi předchůdci

Dne 6. července uplývá 550 let od smrti nešťastného mistra Jana z Husince. Často se mluví a píše o tzv. jeho předchůdcích: Konrádu Waldhauserovi, Milíčovi z Kroměříže, Matějovi z Janova a Tomásovi ze Střítného. Uvádíme zde poznámku (str. 87-88) o té věci z doktorské práce Ondřeje M. Petru » Matěj z Janova«, která vyšla r. 1946 v Olomouci.

* * *

Husitství nepřijalo svoje reformní učené z domácích pramenů, nýbrž od anglického mistra Viklefa. Ta otázka už je — zdá se — definitivně rozhodnuta, a to proti mínění Václava Novotného, který přes všechny objevy Loserthovy (1), Flajšhansovy (2) a Sedlákovy (3) zastával závislost Husova na jeho » předchůdcích«. O vztahu (nepřímém) můžeme mluvit až v otázce utrakvistu. To proto, že důkazy Matěje z Janova pro část přijímaní přejal Jakoubek ze Stříbra — hlavní husitský teolog — pro své tvrzení, že je nutno přijímat pod ohlaj.

Je poučné a zajímavé pozorovat vývoj sporů o tzv. předchůdcích Husových. Jak známo, ten název pochází od Palackého, který podle vlastního doznání Viklefa neznal. První podkop pod jeho mínění položil Loserth v připomenuté práci z r. 1884, kde ukazuje na ohromnou poplatnost Husa Viklefovi. Kalousek v pražském Athenaeu hned po výtýtu té knihy už počítá se závislostí Husovou na Viklefovi, ale má k tomu připomínku, že bude nutno po té stránce prozkoumat hlavně české Husovy spisy (Loserth se obíral jen latinskými). Té práce se podjal Václav Flajšhans. V Osvětě r. 1900 ukázal na Husově postile české, jak mohutný byl vliv anglického mistra na Husa i v jeho českých spisích; pro důležitost věci uvedeme delší citát. Flajšhans tam důkladně rozbrzdí zdroje Husovy Postily a smutně konstatuje: » V tomto výčtu pramenů a znalosti Husových vidíme jen jednu mezeru, jeden stín. Ani jediného místa nenalézáme, kde bychom mohli bezpečně ukázat na znalost českého nějakého spisu, ať by to byl legendista nebo kronikář státní nebo mravokáře a » skladatel » současny, ani jediného místa, kde by byly bezpečné narážky na dějiny a řady domácí, ani jediné řádky, z níž by plynula znalost českých spisů a českých zřízení. Je to věc zajiště překvapující — Hus dokonce podává nám anglickou historiku o biskupovi a kuchtičkovi z vypravování Faulšova,

kde mohl vyprávět českou; tak cizí jsou mu české dějiny a české písemnictví! Ani nejmenší stopy po Milíčovi, Střítném, Janovu..., ani řádek z Dalimila, Alexandreidy, Legend...; věc tolik víře nepodobná, a přece skutečná a zřejmá.« (4) Ve Věstníku Akademie 1904-1905 se zase Flajšhans vrací k otázce českých předchůdců Husových se stejným závěrem. Jan Sedlák v Studiih a textech i ve svém spise o Husovi se o tom vyslovuje stejně jako Flajšhans. Novotný však v obsáhlém díle M. Jan Hus stále ještě hledá shody s domácím reformním vývojem, i když se mu to nedáří. Opatrněji se vyslovuje Vlastimil Kybal v II. díle Husa (5). — Český časopis historický r. 1922 přináší opět Flajšhansovu úvahu o témže tématě. Říká tam: » Je známo, že bychom všichni rádi našli nějaké stopy, jež zanechali domácí předchůdci Husovi v jeho literárním působení. Je v ak rovněž tak známo, že všechny dosud uváděné » shody » se Střítným, Janovem atd. dohromady se nevyrovnají silou a rozsahem ani jedině shodě s Viklefem, jichž však máme na sta a celostránkových.« — Ve Věstníku Společnosti nauk r. 1924 se tou věcí zabývá ještě Kvačála. Flajšhans o tom referuje v Českém časopisu historickém r. 1926. Umírněně se celého problému dotýká i Müller-Bartoš: » Jakkoli nemůžeme nazvat předchůdci reformace tyto muže i jiné působící v témže směru, jako byl Tomáš Střítný..., zasloužili se přece svými kázáními o pokáně a nápravu života« (6). — Rudolf Holinka jaksi tu otázku uzavírá: » Období předchůdců Husových je velmi důležité pro další vývoj náboženských a církevních věcí v našich zemích, i když si plně uvědomujeme, že hnutí husitské po své stránce náboženské bylo vyvoláno bezprostředně jiným myšlenkovým a citovým světem, že podpalem k husitské bouři a její nosnou energii byl viklefismus, přece již v českých Milíčových a Janovových se utvářely základní a nutná dispozice a rodily se nedohledné možnosti, bez nichž by viklefství samo nebylo nabylo nikdy tak hrozně síly. Právě období Matěje z Janova je předobrazem věcí budoucích« (7).

Čili souhrnem řečeno: Waldhauser, Milíč, Matěj z Janova, Střítný jsou předchůdci Husovi jakožto horlivci pro reformu v Církvi; ideově otevořili Husovi stan čestí viklefstě Stěpán z Kolína a Stanislav ze Znojma, kteří Husa přivedli ke studiu Viklefa. Ondřej M. Petru

(1) Hus und Wiclif, Prag-Leipzig 1884.

(2) Např. v Osvětě 1900.

(3) Kupř. Studie a texty II, 169, » Hus nenavazuje vědomě na dílo tak zvaných předchůdců, jako navazuje Vojtěch Raufkuv a Janov na dílo Milíčovo nebo Jakoubek na dílo Janovovo, nýbrž je Stanislavem ze Znojma veden na Viklefa.«

(4) Osvěta 1900, str. 437.

(5) M. Jan Hus, Praha 1923, 1926, 1931: II. díl, část 1, str. 119.

(6) J. Th. Müller-F. M. Bartoš, Dějiny Jednoty bratrské, Praha 1923, str. 4.

(7) R. Holinka, Sektářství v Čechách před revolucí husitskou, Bratislava 1929, str. 119-120.

Apoštolát modlitby

V červenci se modlíme na úmysl, aby moderní informační prostředky sloužily šíření pravdy, spravedlnosti a lásky; úmysl *misijní*; za účinné provedení sněmovních dekretů v misiích.

V srpnu: aby měly úspěch práce za odstranění hladu ve světě, vedené láskou ke Kristu; *misijní*; aby v misijních seminářích byli vychováni kněží, kteří vynikají vědou a ctíostí a jednou splní očekávání a pastorační potřeby ve své vlasti.

V září: aby věřící četli Písmo svaté v duchu Církve a o něm roznámali; *misijní*; za bratrskou a plodnou spolupráci mezi domácími kněžími a zahraničními misionáři.

PŘÍSTÍ ČÍSLO bude zase vydáno na dva měsíce, zříci a říjen. Vyjde 15. září. Uzávěrka pro ně je 15. srpna. Pro listopadové 10. číslo je uzávěrka 1. září.

OPRAVUJEME: Ve zprávě o výsledku Literární soutěže Křesťanské akademie a Kulturní rady jsme nedopatřením uvedli mylné jméno a titul jedné z knih, které byly doporučeny k vydání. Autorkou druhé z nich, » *alla Romana*«, je Milada Součková, profesorka české literatury na chicagské universitě.

Redakci dšilo

Per Den, Světloko jen malé. Křesťanský prázdnotného denku. Vydala Stránská akademie jako 21. svazek své literární edice » *Vigilie*«. Cena 300 Ir.

PhDr. Josef Čada, Českoslovenští katolíci 1850-1920 (anglicky). Vyšlo péčí Střediska pro slovanskou kulturu při koleji sv. Prokopa v Lisle, Ill., jehož je autor ředitelem. Vyšlo r. 1964. Stran 124. Cena dva dolary.